

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра філософії та міжнародної комунікації

ЗБІРНИК РОБІТ

конкурсу есе

«КОРОНАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА»

21 листопада 2025 року

Київ 2025

УДК 101

Коронація філософського слова: збірник робіт конкурсу есе. Київ, 21 листопада 2025 р. К., 2025. 107 с.

Збірник укладено за матеріалами робіт конкурсу есе «Коронація філософського слова», проведеного колективом кафедри філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України, в межах заходів «Тижня філософії» присвяченого до відзначення Всесвітнього дня філософії. В представлених роботах було висвітлено ставлення сучасного студентства до реалій людини та філософії в сучасному суспільстві, а також перспектив розвитку філософського знання.

Редакційна колегія: Савицька І.М., канд. філос. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц.; Лаута О. Д., канд. філос. наук, доц.; Матвієнко І. С., канд. філос. наук, доц.; Шинкарук В. Д., д-р. філол. наук, проф.; Додонова В. І., д-р. філос. наук, проф.; Балалаєва О.Ю., канд. пед. наук, доц.; Вакулик І. І., канд. філол. наук, доц.; Гейко С. М., канд. філос. наук, доц.; Гольцов А. Г., д-р. політ. наук, доц.; Горбатюк Т. В., канд. філос. наук, доц.; Кичкирук Т.В., канд. філос. наук, доц.; Супрун А. Г., канд. філос. наук, доц.; Чорноморденко Д. І., канд. філос. наук, доц.; Христюк С. Б. канд. іст. наук, доц.; Притика О. І., асист.; Шеховцова-Бурянова В. А., асист.

Схвалено до друку на засіданні кафедри філософії та міжнародної комунікації, протокол № 4 від 19 листопада 2025 року.

Роботи подано в авторській редакції. Автори робіт відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них та інші відомості. Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025

Кулебякін Георгій Анатолійович,
аспірант спеціальності В10 Філософія
кафедри філософії та
міжнародної комунікації,
Додонова Віра Іванівна

Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

РОЗУМІННЯ РОЛІ ФІЛОСОФІЇ: МОРАЛЬНО ЄТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА.

Сьогодні філософія постійно стикається з викликами і постійно повинна обґрунтовувати своє право на існування в рамках швидкого темпу змін у суспільстві та науці. Філософія також безумовно зазнала зміни свого положення саме у розрізі диференціації наукового знання і сьогодні часто можна зустріти позиції які буквально повертають нас до початкових засад Контівського позитивізму кажучи у дусі О. Конта, що «наука сама собі філософія», підкреслюючи, що все що могла би дати нам філософія нам зможе дати і будь-яка інша «справжня» емпірична наука, і тому необхідність в філософії буквально відпадає. Ця проблема місця філософії та її можливостей є вкрай актуальним питанням і це питання покликане встановити та визначити як місце самої філософії в рамках наукової діяльності так і стан філософії в більш широкій перспективі з огляду на її можливості в сучасному суспільстві.

Це питання добре аналізуються, наприклад у статті Гері Гатинга «Філософія і невиправдані впевненості» у якій автор розглядає важливу проблему у взаємодії філософів та нефілософів як в рамках наукової діяльності так і діяльності повсякденної. Стаття аргументує, що філософи часто розглядають філософію як джерело базових переконань, які визначають наше щоденне життя. Наприклад, філософські роздуми можуть ставити під сумнів нашу віру в існування матеріального світу або інших людей як окремих індивідів, які мають свідомість

та досвід, але автор впевнений, що для більшості інших вчених та і загалом для більшості людей такі фундаментальні сумніви не є насправді життєво та практично важливими.

Автор також висловлює сумнів щодо корисності філософії, яка займається рефлексією та легітимацією базових переконань про себе та оточуючий світ. Він вважає, що така філософія не завжди відповідає на повсякденні питання та практичні проблеми. Однак він визнає, що існують інші способи, у які філософія може бути корисною для нефілософів – «Якщо ви думаєте, що єдина можлива «користь» філософії була б у тому, аби забезпечити підвалину для переконань, які не потребують жодної підвалини, то з цього негайно випливає висновок, що філософія не має великого значення для щоденного життя. Проте є інші способи, у які філософія може бути практично значливою». [1]. Він зазначає, що сьогодні філософія може і повинна надавати інструменти для розв'язання складних моральних дилем та суперечностей які виникають у суспільстві. Також Гатинг торкається вкрай розповсюдженого сьогодні твердження яке постає аргументом проти звернення до філософського знання – «Вічне заперечення хоч якось звертатися до філософії полягає у тому, що самі філософи не можуть досягнути згоди між собою щодо усього, тож немає жодної сукупності філософського знання, на яке нефілософи могли би опертися». [1]. Подібну позицію також формулює Саймон Крічлі – «Визначень філософії існує стільки ж, скільки й самих філософів, якщо не більше. Після трьох тисячоліть філософської діяльності й розбіжностей у думках маймовірно, що ми досягнемо згоди...» [2]. Як Гатинг так і Крічлі справедливо погоджуються з тим, що філософи у свої більшості не згодні щодо відповідей на фундаментальні питання на кшталт існування Бога, свободи волі, природи морального обов'язку тощо, але тим не менш філософи хоча і можуть розходитися у своїх віровизнаннях та концепціях, проте існують аспекти, де вони знаходять спільну мову і досягають згоди. Наприклад, Гатинг зазначає, що у важливих аспектах філософського мислення вони об'єднуються навколо логічних взаємозв'язків та концептуальних

розрізень, які допомагають краще розуміти складні аспекти великих або надто складних та багатовимірних питань.

Одним з прикладів є розрізнення між невинуватим та виправданим злом. Це розрізнення дозволяє краще розуміти складну проблему моральної відповідальності та меж допустимості людських дій. Воно ставить питання не лише про сам факт існування зла, а й про його мотиваційні, етичні та онтологічні підстави. Зокрема, філософський аналіз дозволяє з'ясувати, коли зло є наслідком свідомого вибору, а коли – вимушеним результатом обставин чи конфлікту цінностей. Інший приклад полягає у розрізненні між власним і вимушеним вибором, що стосується питання свободи волі. Це розрізнення допомагає розуміти, чи вибір людини справді вільний, чи він обумовлений зовнішніми чинниками та у якому саме ступені, і саме так філософія дає нам змогу обговорювати та вирішувати в рамках суспільства етичні питання, пов'язані зі свободою волі. Третій приклад стосується розрізнення між навмисним хибним вчинком та хибним вчинком через наслідки в контексті моральності. Це розрізнення допомагає визначити, чи моральна відповідальність за дії людини залежить від наслідків цих дій, або від чого саме вона залежить, що у свою чергу породжує низку нових питань та аргументів.

Я поділяю звернення Гатинга саме до практичної складової філософії, такої як етика, адже навіть якщо філософія з розвитком наукового пізнання втратила частину свої компетенцій, питання свідомості, свободи волі, та безумовно питання моралі та етики, навіть сьогодні є цариною саме філософського знання і вони добре відображають можливості та навіть необхідність філософії в рамках сучасного суспільства. Такі концептуальні розрізнення впливають саме з філософського мислення і мають велике значення для ясного розуміння фундаментальних питань. Навіть якщо філософи можуть не завжди згоджуватися по всіх питаннях, ці концепти служать загальною основою для розв'язання філософських проблем і можуть бути корисними для всіх інших наук і для світоглядного розвитку людей, які не є фахівцями в галузі філософії або науки в цілому.

Філософія без жодного сумніву допомагає суспільству встановлювати моральні норми та цінності, адже саме філософія сприяє обґрунтуванню етичних принципів, які визначають правильність і неправильність дій та формулюють нормативні установки, що регулюють поведінку людини в суспільстві та формують її світогляд. Вона створює інтелектуальний фундамент для осмислення таких понять, як добро, справедливість, свобода, обов'язок, гідність, – і тим самим створює передумови для морального розвитку особистості. Без філософського підґрунтя етичні норми втрачають системність, стають випадковими або нав'язаними зовні і саме тому філософія виконує роль критичного посередника між індивідуальною свідомістю та колективними цінностями, дозволяючи суспільству не лише зберігати моральний баланс, а й переглядати моральні орієнтири відповідно до історичних і культурних змін. Також безумовно філософія постає і як буфер (в дусі Рорті) і як безпосередня частина культурного спадкування та інтелектуальної спадщини суспільства. Вона сприяє розумінню культурної історії, розвиває культурну свідомість та формує ідентичність, а філософські ідеї відіграють важливу роль у формуванні мистецтва, літератури, музики та інших аспектів культури. Також не піддається сумніву те, що філософія вносить важливий вклад у будь-які суспільні дискусії про проблеми, такі як рівність, свобода, демократія, громадянське суспільство. Філософія і сьогодні продовжує розвивати загальну обізнаність, сприяє аналізу різних суспільних явищ і розробці нових підходів до вирішення актуальних соціальних проблем.

Література

1. Гері Гатинг. У чому користь філософії? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kontur.media/gutting_philosophy/
2. Саймон Крічлі. Хто такий філософ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kontur.media/critchley/>

Марчук Герман Володимирович,
аспірант за спеціальністю D8 «Право»
викладач-консультант:
Додонова Віра Іванівна
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

КОНЦЕПЦІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЛЮДСТВА ЗА ВСЕСВІТ В КОНТЕКСТІ АНТРОПНОГО ПРИНЦИПУ

Однією з найвизначніших проблем, із якою зіткнулось людство в інформаційну еру, стало питання відповідальності людства як єдиного та неподільного суб'єкта за спільне середовище існування – планету Земля, яка, на даному етапі розвитку, є єдиним доступним місцем для постійного проживання людей та із існуванням якої в придатному до життя стані нерозривно пов'язане існування самого людства.

У той же час, занурення в сучасні філософські концепції, зокрема в концепцію сильного антропоного принципу, призводить до роздумів про більш фундаментальну проблему – відповідальність людства за існування всесвіту в цілому.

Так, Б. Картер, який започаткував концепцію антропоного принципу, зазначав, що сильний антропоний принцип полягає в тому, що «Всесвіт, (а отже, і фундаментальні параметри, від яких він залежить) повинен бути таким, щоб у ньому на деякому етапі еволюції допускалось існування спостерігачів»[1]. Із вказаного можна зробити і обернене припущення: всесвіт як такий не може існувати, якщо відсутні спостерігачі, наділені здатністю його спостерігати та досягати.

Керуючись таким припущенням, можна виокремити наступні аспекти відповідальності людства за забезпечення існування всесвіту.

По-перше, попри значний розвиток науки і техніки (зокрема, запуск телескопів Габбл та Джеймс Вебб), а також неабиякі зусилля вчених та ентузіастів з пошуку позаземного життя (проект SETI - Search for Extraterrestrial

Intelligence), в умовах, коли відомо про існування, тільки у нашій галактиці від 100 до 300 мільярдів зірок, та за наявності підтверджених відомостей, що значна частина із таких зірок може мати планети, придатні для життя, людством не отримано жодного достовірного доказу наявності інших форм, наділених свідомістю та здатних спостерігати та досягати всесвіт.

За таких умов, у випадку якщо людина є єдиним «спостерігачем» всесвіту, саме на людство покладено особливу відповідальність за всесвіт, за існування того мосту між всім і нічим, яким волею випадку або закономірності і є людство. При цьому, такий обов'язок не є юридичним, чи нав'язаним нам, він впливає із самої суті людини: якщо свідома людина з'явилась для того, щоб бути спостерігачем всесвіту, то в неї і закладено необхідність забезпечення свого існування для виконання цієї місії.

Більше того, існує навіть думка, що якщо всесвіт еволюціонував до точки, що один із його продуктів відчуває спонукання ставити питання про закономірності, які уможливили його власне створення, тоді людські істоти є частиною системи зворотного зв'язку всесвіту, що звертається до самого себе [2]. Таким чином, наша відповідальність перед всесвітом – бути інструментом його самоаналізу та еволюції.

По-друге, із запропонованого припущення вбачається, що без усвідомлення всесвіту людиною сенс існування останнього втрачається. В такому випадку відповідальність людства впливає із вродженої необхідності та прагнення людей для усвідомлення всесвіту та забезпечення такого усвідомлення нащадками. При цьому, що більше різних спостерігачів всесвіту, то повнішим він стає, досягається з більшої кількості кутів, відповідно передбачене антропним принципом завдання людства спостерігати всесвіт виконується у найбільшому можливому обсязі.

У той же час, зводити відповідальність людства до простого збереження існування людини як біологічного виду є значним спрощенням запропонованої концепції. Створення «сильного» штучного інтелекту, наділеного власною свідомістю та здатністю до сприйняття та аналізу всесвіту, відповідало б

покладеному на людей обов'язку забезпечити спостережуваність всесвіту, та тим самим забезпечити його існування.

По-третє, не слід відкидати і вже згадану відповідальність людства за збереження екосистеми планети Земля, але в контексті існування всього всесвіту. Антропний принцип може слугувати основою для практичного застосування ідей сталого розвитку, підкреслюючи внутрішню цінність придатності планети для життя. Етично, цей принцип посилює обов'язок дбати про Землю, спонукаючи до роздумів про розподіл ресурсів між поколіннями та довготривалу життєздатність людських суспільств у межах скінченної біосфери. Цей погляд спрямовує інвестиції у відновлювальні практики та моделі циркулярної економіки, забезпечуючи умови, сприятливі для майбутнього добробуту [3].

Особливо цікавою в контексті відповідальності людства за долю всесвіту виявляється концепція остаточного антропного принципу Барроу і Тіплера. Він полягає в тому, що космос має остаточний «телос», або «Точку Омега», як вони її називають, у якій «життя» або свідомість отримає контроль над усією матерією у всесвіті [4]. На думку останніх, після проходження 9 етапів еволюції, у мить, коли Точку Омега буде досягнуто, життя отримає контроль над усією матерією та силами не лише в одному всесвіті, а й в усіх всесвітах, існування яких логічно можливе; життя пошириться на всі просторові регіони в усіх всесвітах, які логічно могли б існувати, і збереже нескінченну кількість інформації, включно з усіма бітами знань, які логічно можливо знати.

Відтак, люди несуть особливо важку відповідальність за допомогу Точці Омега реалізувати остаточні цілі творіння нових світів, оскільки, відповідно до фінального антропного принципу, їх свідомість створена для того щоб у цій точці фактично злитись із всесвітом як таким.

Підсумовуючи все вищевикладене, концепція антропного принципу, у всіх її проявах (в тому числі найекстремальнішому), в силу своєї природи – ствердження що всесвіт створений таким, щоб в ньому з'явився спостерігач, передбачає та наголошує на відповідальності людини за існування всесвіту. Оскільки так чи інакше – єдиною відомою нам свідомою істотою у всесвіті є ми

самі, та, принаймні для людства, збереження свого існування дорівнює збереженню всесвіту або, як мінімум, - його відображення у нашій свідомості.

При цьому якою б теоретико-філософською не була концепція антропного принципу, погляд на питання загальнолюдської відповідальності за існування самого людства з його позицій може мати практичне значення - сприяти більшій єдності людей у прагненні до сталого розвитку та вирішення проблем планетарного масштабу, які з кожним роком тільки поглиблюються.

Література

1. Дичко І. Антропний принцип у Всесвіті. Світогляд. 2017. № 1 (63). С. 74–77.
2. Hubert C. Anthropic Principle. Christian Hubert Studio. URL: <https://www.christianhubert.com/writing/anthropic-principle> (дата звернення: 28.11.2025).
3. Anthropic Principle. Sustainability Directory. URL: <https://lifestyle.sustainability-directory.com/area/anthropic-principle/> (дата звернення: 28.11.2025).
4. Hallberg F. W. Barrow and Tipler's Anthropic Cosmological Principle. Zygon. 1988. Vol. 23, no. 2. P. 139–157.

Петренко Михайло Анатолійович,
здобувач спеціальності D8 Право
викладач-консультант:
Додонова Віра Іванівна
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ВИМІРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА МОРАЛЬНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ В ТЕОРІЇ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ

У сучасному правовому дискурсі поняття відповідальності зазнає суттєвих трансформацій, особливо коли йдеться про подолання наслідків масових порушень прав людини та збройних конфліктів. Класична юриспруденція, що базується на індивідуальній кримінальній відповідальності, часто виявляється

недостатньою для відновлення правопорядку в умовах, коли злочинна поведінка мала системний характер. У цьому контексті судження про те, чи є особа морально та юридично відповідальною, виходить за межі простої атрибуції дій і стає фундаментом для відновлення міжособистісних та суспільних відносин [1]. Концепція перехідного правосуддя (Transitional Justice) пропонує вихід за межі ретрибутивної моделі, зміщуючи акцент на складний синтез ретроспективної та перспективної відповідальності.

Традиційні підходи до покарання часто коливаються між ретрибутивізмом (відплата) та утилітаризмом (корисність, превенція). Проте, як слушно зауважує Джанлука Ронка, в умовах перехідного періоду виникає необхідність у «критичному перехідному правосудді», яке не відкидає минуле, а інтегрує ретроспективну відповідальність (за вчинене) з перспективною (відповідальність перед майбутнім заради запобігання повторенню) [2, с. 150-151]. Це вимагає від правової системи не лише санкцій, а й створення інституційних механізмів, здатних трансформувати колективну травму в нову суспільну угоду.

Глибинне обґрунтування неможливості застосування суто утилітарного підходу в праві дає Пітер Стросон. Він критикує так званих «оптимістів» (утилітаристів), які розглядають покарання виключно як інструмент регулювання майбутньої поведінки. Стросон наголошує, що такий підхід ігнорує «життєво важливі» людські почуття та «реактивні ставлення» (reactive attitudes), такі як образа (resentment) та моральне обурення. Правова система не може ігнорувати ці почуття, адже вони є природною реакцією на несправедливість, а не просто перешкодою для соціальної інженерії [3, с. 2, 4–5, 13].

Більше того, застосування перехідного правосуддя не повинно призводити до дегуманізації злочинців через так звану «об’єктивну настанову» (objective attitude). Як застерігає Стросон, дивитися на правопорушників виключно як на об’єкти соціальної політики, яких треба «лікувати», означає відмовити їм у статусі моральних агентів [3, с. 9–10, 13]. Правосуддя, навіть у перехідний період, мусить залишатися в межах «учасницької настанови», де суспільство має право

відчувати обурення і вимагати відповіді, визнаючи при цьому суб'єктність кожного учасника процесу [3, с. 10].

Однак постає питання як реалізувати цю вимогу справедливості, коли масштаби злочинів унеможливають ув'язнення всіх винних. Відповідь лежить у площині морально-правової філософії, яку розробляє Рендольф Кларк через «тезу мінімальної заслуги» (minimal desert thesis). Він стверджує, що особа, яка є винною (blameworthy), заслуговує на те, щоб відчувати провину (guilt), навіть якщо до неї не застосовано фізичного покарання [4, с. 154]. Це відчуття провини не є формою самокатування, а виступає питанням відновлення справедливості. Якщо злочинець усвідомлює свою провину і страждає від неї, певний рівень морального та правового балансу відновлюється [4, с. 169]. Це дає теоретичне підґрунтя для таких механізмів, як амністія в обмін на правду, де санкцією стає публічне визнання та моральний тягар, а не тюремне ув'язнення.

Інституційним втіленням цього підходу є Комісії правди, про які пише Мартіна Фішер. Вони забезпечують встановлення істини (truth-telling), що є необхідною умовою для переходу від індивідуальної відповідальності до інституційних реформ [5, с. 411]. Водночас Лія Кент застерігає правників від сприйняття «переходу» як лінійного процесу, що має чіткий початок і кінець. Справжнє правосуддя має враховувати, що минуле продовжує жити в теперішньому, і просте формальне «закриття» справ не завжди означає вирішення конфлікту [6, с. 2–3].

Таким чином, перехідне правосуддя постає не як спрощення правових процедур, а як складний механізм відновлення права через встановлення істини та моральну переоцінку. Воно вимагає від юристів розуміння того, що справедливість – це не лише вирок суду, а й процес визнання провини та легітимація суспільного обурення, що зрештою веде до інституційного оновлення держави та суспільства.

Література

1. Talbert M. Moral Responsibility / M. Talbert // The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2019 Edition). – 2019. – URL: <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/moral-responsibility/>.
2. Ronca G. Collective guilt, individual and prospective responsibility: a critical approach to contemporary transitional justice / G. Ronca // *Inscriptions*. – 2022. – Vol. 5, No. 2. – P. 150–159.
3. Strawson P. F. Freedom and Resentment / P. F. Strawson // *Proceedings of the British Academy*. – 1962. – Vol. 48. – P. 1–25.
4. Clarke R. Moral Responsibility, Guilt, and Retributivism / R. Clarke // *The Journal of Ethics*. – 2016. – Vol. 20. – P. 121–137.
5. Fischer M. Transitional Justice and Reconciliation: Theory and Practice / M. Fischer // *Advancing Conflict Transformation. The Berghof Handbook II* / ed. by B. Austin, M. Fischer, H.J. Giessmann. – Opladen/Framington Hills : Barbara Budrich Publishers, 2011. – P. 405–430.
6. Kent L. Transitional Justice in Law, History and Anthropology / L. Kent // *Australian Feminist Law Journal*. – 2016. – Vol. 42, No. 1. – P. 1–11.

Іванов Сергій Сергійович,
аспірант за спеціальністю D8 «Право»
викладач-консультант:
Додонова Віра Іванівна
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ: ІННОВАЦІЯ ЧИ НОВА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ ПРАВА?

Штучний інтелект стрімко перетворюється на одну з найвпливовіших технологій сучасності. Його інтеграція в юридичні процеси давно вийшла за межі автоматизації рутинних завдань: сьогодні алгоритми аналізують факти, оцінюють докази, прогнозують рішення й формують нові формати юридичної взаємодії. Це ставить перед правовою системою складніші питання, ніж просте «чи корисний ШІ». Постає питання іншого порядку – чи трансформує штучний інтелект саму природу права, спосіб його пізнання та роль юриста як носія юридичного знання й «інтерпретатора правових смислів»?

Одним із найбільш помітних зрушень є зміна моделі надання правничих послуг. У традиційному форматі саме юрист був центральною ланкою між нормою і клієнтом: він інтерпретував норми права, структурував факти та формував юридичну позицію. Натомість сьогодні все частіше первинним інтерпретатором стає алгоритм. Технологічні платформи, такі як Garfield AI – перша заснована на ШІ юридична фірма, яка отримала ліцензію на надання юридичних послуг у Сполученому Королівстві [1], демонструють нову логіку роботи: користувач вводить факти, алгоритм формує юридичну відповідь, а юрист виконує лише функцію нагляду та контролю. Така трансформація добре описана у дослідженні Dana Remus і Frank S. Levy “Can Robots Be Lawyers?...” [2], де наголошується, що значна частина роботи юристів уже є автоматизованою за своєю суттю. Це ставить під питання традиційну роль юриста як єдиного носія правового знання.

У системі правосуддя вплив штучного інтелекту ще глибший. Алгоритми дедалі частіше використовуються для аналізу доказів, узагальнення судової практики та прогнозування результатів справ. Однак ШІ не просто виконує механічні операції, він змінює сам спосіб мислення в юридичному процесі. Замінюючи герменевтику набором статистичних моделей, алгоритм пропонує інший формат «розуміння права». Так, у статті “Large Legal Fictions: Profiling Legal Hallucinations in Large Language Models” [3] доведено, що моделі ШІ фактично не інтерпретують норму, а лише відтворюють ймовірнісні патерни, іноді створюючи юридично некоректні або вигадані твердження. Це підкреслює фундаментальну неузгодженість між людським мисленням і алгоритмічною обробкою даних: тоді як право спирається на зміст, наміри та логіку, ШІ працює на рівні статистичної подібності.

Із цим пов’язана й проблема юридичної відповідальності. Якщо алгоритм створює рекомендацію або формує проєкт рішення, а юрист чи суддя лише його затверджує, постає питання щодо того, хто фактично є автором такого рішення. У праці “Algorithmic A-Legality: Shorting the Human Future through AI” [4] аргументується, що алгоритмічні системи дедалі частіше виходять за межі

встановлених правових категорій, створюючи простір, у якому класичні доктрини відповідальності вже не працюють. Виникає феномен «а-законності» (“a-legality”), коли рішення не є повністю людським, але й не може бути приписане машині як суб’єкту. Це ставить під сумнів саму онтологічну модель юридичного рішення.

Не менш значущим є аксіологічний вимір впливу ШІ. Алгоритми, що працюють з великими масивами історичних даних, здатні відтворювати упередження, які ці дані містять. Тому, формальна нейтральність таких систем інколи може приховувати їхню структурну упередженість, що має критичні наслідки для правосуддя. У статті “Algorithmic Unfairness through the Lens of EU Non-Discrimination Law: Or Why the Law is not a Decision Tree” [5] переконливо показано, що алгоритмічна обробка може спотворювати принцип справедливості, створюючи юридичні рішення, які, попри зовнішню об’єктивність, не відповідають етичним вимогам права. Це загрожує формуванням явища алгоритмічної авторитарності, коли рішення сприймаються як правильні лише тому, що їх ухвалила «неупереджена машина».

У цьому контексті постає питання про майбутнє юридичної професії в цілому. Видається, що юрист стає не стільки інтерпретатором норм права, скільки контролером алгоритмів, оцінюючи їх відповідність принципам права, перевіряючи коректність функціонування та визначаючи межі прийнятності їх висновків.

На нашу думку, професія юриста зміщується від «текстоцентричного» мислення до технологічно-герменевтичного: юрист тлумачить не лише закон, а й дії алгоритмів.

Отже, на наше переконання, штучний інтелект у юриспруденції виходить за межі поняття «інновації». Інновація модернізує процеси, але не змінює природу феномену. ШІ ж змінює структуру юридичного мислення, підриває традиційні концепти інтерпретації, відповідальності й справедливості, трансформує уявлення про те, хто є суб’єктом юридичного знання та як формується істина в

праві. Він стає не інструментом, а своєрідним «учасником» епістемологічної взаємодії, який впливає на спосіб пізнання права.

Основним викликом правової спільноти стає не питання «як використати ШІ», а питання «як зберегти людську сутність права» у світі, де рішення дедалі частіше ухвалюються за участю систем, що здатні аналізувати мільйони текстів, але не здатні розуміти сенси, які стоять за нормами. Право завжди було нерозривно пов'язаним з людиною. І його майбутнє залежить від того, чи вдасться зберегти цей вимір у добу алгоритмів.

Література

1. SRA approves first AI-driven law firm. URL: <https://www.sra.org.uk/garfield-ai> (дата звернення: 28.11.2025).
2. Remus, Dana and Levy, Frank S., Can Robots Be Lawyers? Computers, Lawyers, and the Practice of Law (November 27, 2016). URL: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2701092> (дата звернення: 28.11.2025).
3. Dahl M., Magesh V., Suzgun M., & Ho D. E. Large Legal Fictions: Profiling Legal Hallucinations in Large Language Models. *Journal of Legal Analysis*, 16(1), 2024, p. 64-93.
4. Veitch S. Algorithmic A-Legality: Shorting the Human Future through AI. 2025. Preprint URL: <https://arxiv.org/abs/2509.18195> (дата звернення: 28.11.2025).
5. Weerts H., Xenidis R., Tarissan F., Olsen H. P., & Pechenizkiy M. Algorithmic Unfairness through the Lens of EU Non-Discrimination Law: Or Why the Law is not a Decision Tree. *Proceedings of the 2023 ACM Conference on Fairness, Accountability, and Transparency* (pp. 805-816).

Івашкевич Інна Сергіївна
факультет ветеринарної медицини
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-i.ivashkevych@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЯК ДЖЕРЕЛО ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Із покоління в покоління людство завжди ставило собі питання: хто ми? Для чого живемо на цій землі? Яка наша місія? Кожна велика ідея та місія людини починалася з філософського слова.

Філософське слово має унікальну силу, бо воно здатне проникати в найглибші шари людської свідомості – змушувати замислюватися, переосмислювати сенс буття та ставити під сумнів усталене. Філософія не просто описує наш світ, а й активно змінює його через наше мислення. Через розкриття основних питань про життя, воно підштовхує людей до дій в науці, мистецтві, політиці та інших галузях. У сучасному суспільстві, де інформаційний потік величезний і частіше за все поверхневий, філософське слово набуває ще більшу значимість для людини. Воно служить мовою для критичного мислення, допомагає знайти де істина, а де маніпуляції, стати на позиції рефлексії та сприяти діалогу між різними світами. Давайте згадаємо, що найвеличніші соціальні перетворення в історії починалися саме з появи нових ідей, понять, які втілювалися саме через слово.

З огляду на це, філософське слово – це своєрідний каталізатор змін суспільної свідомості, і волі до оновлення. Воно співпрацює з культурою, наукою та політикою, допомагає формувати нові думки та моделі розуміння складності людського існування.

На мою думку, філософське слово має не лише інтелектуальну, а й практичну цінність: воно допомагає людині віднайти себе у цьому світі, знайти своє місце і сказати вагоме слово на захист справедливості, краси і правди.

Філософське слово – це міст між минулим і майбутнім. Згадаймо, як у різні часи слова великих мислителів ламали кордони відомості. Мислителі Відродження навчили цінувати красу, науку, творчість. Українські філософи, такі як, наприклад, Григорій Сковорода, проголошували: «Пізнай себе». Це не заклик, це моральна порада, яка змушує зазирнути глибше в себе і подивитися без прикрас у душу. Його слова вмістили в собі цілу істину духовної освіти. Він щиро вірив, що людина, яка знайшла гармонію в собі, зможе зробити таким самим гармонійним світ навколо себе.

Не випадково у давнину казали: «*Verba volant, scripta manent*», що у перекладі означає: «Слова зникають, написане залишається». Але філософське

слово не просто залишається на папері – воно живе у наших серцях, у серцях кожного.

Філософія – це постійний рух людської думки до світла. І поки людина шукає сенс, вона живе. Слова «*Dum spiro, spero...*», які були сказані ще у давнину, що означають «Без надії сподіваюсь», дуже чітко відображають сутність філософського мислення. Філософське слово завжди виступає силою, яка очищає. Людина, яка зрозуміла свою природу та хто вона є, ніколи не буде рабом зовнішніх обставин, і саме такі люди творять сильне та відоме суспільство.

Філософське слово – це виклик, який ми або сприймаємо або відкидаємо. І так було завжди. Коли мислителі проголошують нові ідеї, спочатку їх просто не розуміють і навіть переслідують. Так було свого часу і з Сократом, якого засудили за «розбещення молоді». Ще один тому приклад – це Джордано Бруно, який згорів на вогнищі за свої переконання. Але не дивлячись на це, їх слова не зникли безслідно – вони проросли у серцях наступних поколінь, стали фундаментом нової епохи. «*Tempora mutantur, et nos mutamur in illis*» — «Часи змінюються, і ми змінюємось разом з ними». Філософія не дає чітких інструкцій, але вона змінює наш спосіб мислення.

Це вічна мандрівка людини до самої себе...вона не обіцяє легких шляхів, але веде до духовного зростання. Бо лише там де зароджується думка, з'являється прогрес.

Воно не змушує, не наказує – воно пробуджує і вчить бачити не лише очима, а і серцем.

Щодо філософів, які сіють зерна розуміння, вони не падають одразу в родючий ґрунт, а з часом пророщують їх у серцях кожного. Тому філософське слово – це справжнє джерело змін. У ньому живе дух свободи, гідності та пошуку істини. Бо лише там, де мислять – там росте світло.

Чи це не є справжнім призначенням філософського слова?

Нести це світло далі, від серця до серця, від покоління до покоління. Бо доки ми живемо із думкою, доти жива філософія – доти людство не втратить себе.

Sapere aude – «Наважся бути мудрим»!

Хижняк Поліна Олександрівна
факультет ветеринарної медицини
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-p.khyzhniak@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

ВІЧНА СПАДЩИНА ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА В ІСТОРІЇ ЛЮДСЬКОЇ ДУМКИ

Філософське слово супроводжує людство від перших спроб пояснити світ. У ньому – прагнення зрозуміти, хто ми є, для чого живемо і як маємо чинити. Мені здається, саме ця потреба: шукати сенс – робить філософію невичерпною. Вона з'єднує епохи, культури й покоління, залишаючи після себе слід думок, які не старіють, а у нові часи мають нове прочитання. Філософія не дає “готових відповідей”; вона привчає бачити приховані шви реальності, де рішення народжується із сумніву й розмови.

Коли згадую про історію філософії, передусім думаю про Рене Декарта. Його відомий вислів “*Cogito ergo sum*” – “Мислю, отже існую” – здається мені особливим. Поки людина мислить – вона жива. Декарт навчав сумніватися у всьому, щоб справді знайти опору, якій можна довіряти. Такий метод став основою для всієї подальшої науки і був корисний у побуті.

Філософське слово ніколи не було лише теорією. Давні греки: Сократ, Платон, Арістотель та багато інших мислили у живому діалозі. Сократові запитання вчать мене елементарним речам: істина починається там, де ми чесно визнаємо “я не знаю” і готові слухати. Платон показує силу уяви: через міфи й образи він змушує думку рухатися. Арістотель, навпаки, дисциплінує погляд, дає інструменти класифікації, логіки, етики. Ця різниця стилів – як три способи бачити світ: через запитання, через образ, через поняття. Коли вони поєднуються, мислення стає гнучким і точним.

Просвітництво додало розумові сміливості, кидаючи виклик догмам і відкривали дорогу ідеям свободи та рівності. Близькі й українські традиції: Григорій Сковорода зі своїми ідеями нагадує мені, що справжня свобода - там, де людина знаходить діло за покликанням і не зраджує внутрішній правді.

Для мене філософія – не музей імен та термінів, а розмова, що допомагає жити і кожному зрозуміти себе. Вона впливає на суспільство, бо змушує замислитись над справедливістю, гідністю, правами людини. Етика – не абстракція, коли йдеться про медицину, екологію, штучний інтелект, війну і мир. Коли ми сперечаємося про межі приватності в цифрову епоху або про те, як діяти перед обличчям небезпеки, ми насправді вирішуємо філософські питання: що таке благо, свобода, відповідальність. Філософське слово стає компасом: воно не вказує одну дорогу, але допомагає бачити горизонт і не плутати коротку вигоду з довгим сенсом.

Філософія також вчить мові – не лише з точки зору граматики, а точності. Думка народжується з умінням відрізнити і формулювати поняття. Мені близька ідея, що культура – це не тільки колекція творів, а спосіб ставити питання. Коли ми питаємо “чому?” і “навіщо?”, ми вже належимо до великої традиції, в якій слово – не зброя і не прикраса, а інструмент взаєморозуміння. Саме тому філософські тексти розвивають чуття до нюансів: між “можливо” і “необхідно” лежить простір свободи, в якому формується відповідальна позиція.

Мені подобається думати, що філософське слово – це живий подих культури. Воно не застигає в минулому, а змінюється разом з нами. Кожне покоління читає Декарта чи Сковороду по-своєму, повертаючи старим ідеям нове дихання. Вічна спадщина полягає не в тому, що ми не перестаємо питати. Філософія кличе думати, сумніватися і творити – і, можливо, саме завдяки цьому ми не втрачаємо себе в складному світі, а вчимося жити так, щоб наші вчинки були згодні з нашими словами.

Петровська Анастасія В'ячеславівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-a.petrovska@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

ЛОВИ ДЕНЬ, ДОВІРЯЮЧИ ЯКОМОГА МЕНШЕ МАЙБУТНЬОМУ: ЧОМУ МИ МАЄМО ЦІНУВАТИ ЧАС

Вислів «Лови мить (день)» – це переклад з латинської «Carpe diem». Автор вислову давньоримський поет Квінт Горацій Флакк. Його вислови – це філософія життя. Багато з них дійшли до нас, стали афоризмами. Один із них – «Carpe diem», повністю звучить як «Carpe diem, quam minimum credula postero» – «Лови день, довіряючи якомога менше майбутньому». Вислів закликає нас цінувати життя та використовувати кожен мить, яка нам дана. Оскільки *tempus fugit* – час невпинно рухається в перед та його не зупинити.

Чому я так вважаю?

По-перше, життя – це неоціненний дар, який людина отримала в цьому світі. Тому кожен прожитий день, кожна хвилинка, кожна мить – неповторні і безцінні, («Unus dies gradus est vitae» – «Один день є крок життя»). Адже прокидаючись вранці, ми маємо нові можливості, але часто поринаючи в повсякденні справи, не помічаємо того, як невпинно летить час.

Саме ця філософія ґрунтується на ідеї, що життя є швидкоплинним і непередбачуваним. Вона закликає нас використовувати кожен момент, цінувати час, жити сьогодні і не забувати, що справжнє щастя – це тут і зараз.

По-друге, ніхто з нас не знає скільки доведеться прожити, «Memento mori» – «Пам'ятай про смерть (щоб цінувати кожен мить)». Тому вислів «Carpe diem» закликає нас повернутися в теперішнє: вчитися, пробувати щось нове, бачити красу навколо, насолоджуватися моментами, які виникають в нашому житті, звертати увагу на маленькі радощі, радіти тому, що є сьогодні. Адже Горацій закликав: «Не покладайтесь на завтрашній день, бо він може не настати».

По-третє, цей вислів спонукає нас іти до мрії, жити з думкою про майбутнє а саме: кар'єру, визнання, освіту, гроші... Але водночас вчить нас зосереджуватися на теперішньому моменті, («Acta non verba» – «Діла, а не слова»). Навіть, якщо мрія здається далекою – робити маленькі дії для її здійснення, («Per aspera ad astra» – «Через терни до зірок»). Це і є втіленням філософії «лови момент» в теперішньому житті.

По-четверте, кожна мить життя має особливу цінність. Кожен момент є унікальним. І я вважаю, що вислів «Carpe diem» заохочує людей жити зараз, не відкладати радощі й досягнення на потім, пропонує знаходити насолоду в простих повсякденних речах.

По-п'яте, не потрібно витрачати час на те, що не приносить нам задоволення, скаржитися на життя, адже – це марно прожиті хвилини, і тільки втративші їх, починаємо розуміти якими цінними вони були. То ж кожна мить свого життя ми повинні робити кращою зараз і не відкладати назавтра.

На мій погляд, ми повинні замислюватись над тим, яке це щастя жити в цьому світі й не витрачати безцінні хвилини життя на будь-які непорозуміння, негаразди, безглуздості, а наповнювати його позитивними емоціями, незабутніми враженнями і важливими подіями.

Я переконана, що життя – це мить, і кожна хвилина цієї миті – це рух пензлика, який творить картину, і якою вона буде залежить тільки від нас, («Via est vita» – «Життя – це дорога»). І я впевнена, що кожна мить життя ніколи не повернеться, її не зміниш і не проживеш знову.

Таким чином, жити треба зараз, цієї ж хвилини, щоб не було пізно. І потрібно замислитися, на що ти це життя витрачаєш.

Вислів «Carpe diem». залишається актуальним і сьогодні, часто асоціюється зі словом «YOLO» («you only live once» – «живеш лише раз») і використовується для натхнення на спонтанність та проживання кожного дня повною мірою. Хочеш стрибнути з парашутом – вперед. Радій дрібницям. Не відкладай мрії. Живи тут і зараз, бо людина не володіє майбутнім – лише миттю що триває.

Отже, ми повинні використовувати всі моменти в житті, які маємо зараз: милуватися зоряним небом, насолоджуватися пахощами квітів, радіти першому снігу, ловити долонями сніжинки, слухати ніжну мелодію дощу, обіймати рідних, гладити кота, спілкуватися з друзями – це і є прекрасні, неповторні і безцінні миті нашого життя.

Тому своє есе хочу закінчити словами Надії Красоткіної, української поетеси:

Найбільше у житті цінують час.
Бо часу ні купити, ні повернути,
Його не можна стримати й на мить...
То ж з часом треба обережним бути,
І з цим знанням змиритися і жити.

Штемпель Ніка Олександрівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-n.shtempel@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

«COGITO ERGO SUM» – МИСЛЮ, ОТЖЕ ІСНУЮ

Коли я вперше почула вислів «Cogito ergo sum», він здався мені дуже простим. Але чим більше міркувала над ним, тим більше розуміла, який глибокий сенс криється в них. Цю фразу сказав Renatus Cartesius (Рене Декарт) – філософ, який шукав абсолютну істину. І саме мислення стало для нього тим, що доводить наше існування.

1. Сумнів як шлях до істини

Декарт почав із сумніву. Він застосував *methodus dubitandi* – метод сумніву, щоб перевірити, чи можна бути впевненим хоч у чомусь. Він сумнівався в усьому:

у тому, що бачить і чує, у науках, у власному тілі. Навіть світ міг бути лише ілюзією, створеною кимось, хто нас обманює.

Але коли він почав сумніватися у всьому, зрозумів, що не може сумніватися лише в одному – у самому акті мислення. Бо якщо я сумніваюся, значить, я мислю. А якщо мислю, – то я існую. Звідси і народилася знаменита фраза «Cogito, ergo sum» – мислю, отже існую.

Мені це дуже близьке, бо часто, коли я вагаюся або не впевнена в собі, я теж думаю: якщо я відчуваю, аналізую, думаю – значить, я є. І це вже багато.

2. «Я» як основа буття

Для Декарта мисляче «я» – ego cogitans – це центр усього. Людина для нього – не просто тіло (res extensa), а насамперед дух, розум, substantia cogitans – мисляча сутність. Саме через розум (ratio) ми пізнаємо себе і світ.

Цікаво, що він не заперечував існування Бога, але доводив, що навіть Бог у нашому розумінні приходить через мислення. Тобто спочатку я думаю, що я є, а потім через розум приходжу до віри в Бога та навколишній світ. Виходить, що все починається з «я» – із думки, із свідомості.

Я теж часто думаю, що саме думки створюють наш світ. Навіть якщо зовні все здається нестабільним, поки ми здатні мислити, ми залишаємося собою.

3. Значення формули для філософії

Фраза «Cogito ergo sum» стала переломним моментом у філософії. Вона перевернула уявлення про те, де шукати істину. Якщо раніше філософи зверталися до природи (cosmos) або до Бога, то тепер Декарт переніс центр пізнання в саму людину. Почалася епоха subjectivismus – коли основою істини став сам суб'єкт, тобто особистість.

Після Декарта багато філософів продовжили розвивати цю ідею. Наприклад, Immanuel Kant говорив про transcendentalis ego – «я», яке створює умови для досвіду. А Edmund Husserl писав, що свідомість завжди спрямована на щось (intentionalitas). Тобто саме через мислення ми створюємо свій світ.

Для мене це звучить дуже сучасно. Бо сьогодні, коли навколо стільки інформації, саме здатність мислити самостійно – це те, що робить нас справжніми.

4. Людське «я» і сучасність

Навіть у ХХІ столітті «Cogito, ergo sum» не втрачає сенсу. Ми живемо у світі, де багато людей просто «існують» – без глибоких думок, без сумнівів, просто плывуть за течією. Але думати – це вже дія. Це доказ життя.

Іноді здається, що машини мислять за нас, що технології все вирішують. Але саме вміння розмірковувати, відчувати, аналізувати і ставити запитання – це те, що відрізняє людину від будь-якої машини. Тому для мене «мислю, отже існую» – це не просто філософський вислів, а нагадування, що я маю думати, щоб по-справжньому жити.

Отже, фраза «Cogito, ergo sum» – це не просто логічний доказ. Це життєва істина. Вона вчить мене, що навіть у сумнівах, навіть коли світ здається хаотичним, я можу знайти опору в самій собі – у своїй свідомості.

Мислення – це форма буття. Людина існує не тому, що дихає чи рухається, а тому, що думає, відчуває і усвідомлює. І поки ми здатні мислити, сумніватися, шукати сенс – ми справді живі.

Колошина Ольга Вадимівна
факультет ветеринарної медицини
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-o.koloshyna@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ ТИ ЇХНІ КОРОНОВАНІ СЛОВА

Філософія крокує поруч із людьми з початку віків. Думки про сенс життя, мораль, пізнання себе були і є невід’ємною частиною людства. І хоча філософія може здаватися відокремленою наукою, яка підлягає лише вивченню фахівцями,

які хочуть пов'язати своє життя з нею, це не є абсолютною істиною. Вона тісно переплітається з усіма сферами життя людини, відображаючи стан людства у ключових моментах його розвитку. Показуючи страждання, переживання та буття людей протягом усіх тисячоліть нашої історії на цій планеті. Потрібно розглядати кожен часовий проміжок історії як окрему державу, де на троні сидить монарх – короноване слово цієї епохи.

Сократ, Платон, Арістотель – центральні постаті філософії Стародавньої Греції, чиї імена досі на вустах у людей, які навіть не цікавляться філософією. Їх роботи вважаються основою для сучасної європейської філософії та початком раціональної філософії. На мою думку, цей період найкраще опише цитата «*Vita brevis, ars longa*», яка також належить відомій постаті того часу – Гіппократові.

Вона відображає вклад тогочасних філософів у майбутнє, коли навіть після тисячоліть вони мають вплив на сучасність. Сократ спонукав до сумнівів та самопізнання, Платон розробляв вчення про світ ідей як справжню реальність, а Арістотель формував основи раціональної етики та наукового мислення. І хоча їх вчення розвивають різні відрослі філософії, всі вони доводять одну думку – життя коротке, наука вічна.

Можливо, часи середньовіччя і не дають нам імен, які буде знати кожна пересічна людина, але вони не є менш значущими для всесвітньої історії філософії. Зі своїм центром у Європі ідеї того часу обертаються навколо Бога, як центру світогляду, творця світу, що зробив його з нічого. «*Fiat voluntas tua*» найкраще підійде для цього часу. Вона походить з молитви, підкреслюючи тогочасну роль філософії більше не як самостійної науки, а апарату для підтримки релігійних ідей. Нехай буде воля Твоя як ніщо описує стан людства в той момент нашого розвитку.

Філософія епохи Відродження ховає своє значення у самій назві того часу. Повернення до гуманізму, відродження старих ідей, де центром всесвіту є не Бог, а сама людина. Знайомі багатьом імена людей того часу, які були не виключно філософами, а й науковцями та творцями, що несли нове вчення філософії у протидію звичному тоді теоцентризму.

«Homo mensura» певно можна вважати своєрідним гаслом для Галілея, як засновника експериментальної науки; для Коперника, який довів, що Земля обертається навколо Сонця, а не навпаки; для Да Вінчі, як людини, про чий вклад у науку можна розповідати неймовірно довго. Та для Джордано Бруно та його ідей про безмежність нашого Всесвіту та множинність світів. Який, навіть не зважаючи на погрози церкви та безліч довгих судів не відмовився від своїх ідей, за що був страчений, у такий болісний і сумний спосіб доказуючи, що людина є мірилом.

«Sapere aude» – каже нам епоха Просвітництва. Тогочасні вчені вірили у силу розуму та його можливість змінити світ на краще. Боротьба за людські права, рівність всіх верств населення перед законом, свободу слова та віросповідання. Заохочення до критичного мислення та критика абсолютної монархії з формуванням основ сучасної науки це те, чим жиди люди у той час. Зважитися на свою думку було головним їх досягненням, результати якого ми бачимо тепер.

І так ми бачимо, що філософія – це не просто наукові роздуми на папері, це життя людей, яке відображається в ідеях та роздумах. Кожна епоха та кожен виток розвитку людства залишає в історії свій відбиток та своє короноване слово.

Волошена Анна Євгенівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-a.voloshena@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

VIVERE MILITARE EST – ЖИТИ ОЗНАЧАЄ БОРОТИСЯ

Життя. Здавалося б, таке звичне, буденне слово. Ми його проживаємо, не надто замислюючись над глибинним змістом, занурені у потік щоденних турбот, радощів і, звісно, викликів. Проте, якщо зупинитися на мить і поглянути на людське існування через призму віків, одразу спливає на думку латинська сентенція: *Vivere militare est* – Жити означає боротися.

Ця фраза, приписувана римському філософу Сенеці, несе в собі значно більше, ніж просто констатацію факту. Вона є квінтесенцією досвіду незліченних поколінь, чії долі були виткані з ниток опору, наполегливості та постійного подолання. Боротьба в цьому контексті не обов'язково має бути грандіозною чи героїчною; це боротьба на всіх рівнях нашого буття.

Насамперед, це боротьба внутрішня, найскладніша і найзапекліша. Кожен день – це поєдинок із власною інертністю, сумнівами, страхами та слабкостями. Встати раніше, ніж хочеться, перебороти спокусу відкласти важливу справу на потім, обрати чесність замість вигідної брехні, проявити терпіння, коли емоції киплять, – ось лише кілька прикладів цієї невидимої, але постійної війни. Ця внутрішня дисципліна, прагнення стати кращою версією себе, є фундаментом, без якого неможливі перемоги зовні.

Далі йде боротьба за існування у найширшому сенсі. Це боротьба за місце під сонцем, за освіту, за професійний успіх, за добробут своєї родини. Сучасний світ, попри всі свої блага, залишається конкурентним полем, де доводиться постійно доводити свою цінність, адаптуватися до змін, вчитися нового. Звісно, це не завжди військовий похід, але це, безумовно, марафон, що вимагає витривалості, стратегічного мислення та незламної волі. Людина, яка перестає боротися за своє місце, неминуче відступає на узбіччя життя.

І, нарешті, найвищий рівень – боротьба за ідеали та справедливість. Історія людства – це безкінечна хроніка битв за свободу, гідність, рівність і правду. Відстоювати свою позицію, виступати проти несправедливості, захищати слабких – це є моральним обов'язком, тяжкою, але почесною місією. У часи великих випробувань, як-от ті, що переживає наш народ, ця фраза набуває абсолютно буквального, трагічного й піднесеного сенсу. Мільйони українців власним життям доводять, що жити – це означає боротися за свою ідентичність, незалежність і право бути господарем на власній землі. Вони є живим втіленням тези *Vivere militare est*, перетворюючи її на гімн нескореності.

Боротьба – це не лише зіткнення, це й рух, розвиток. У ній ми гартуємо характер, пізнаємо свою справжню силу, знаходимо вірних побратимів і вчимося

цінувати мирні моменти. Якби життя було лише безтурботним плином, ми б ніколи не відчули повноти смаку перемоги і не зрозуміли б справжньої цінності досягнутого. Навіть поразки є частиною цієї "військової" служби, бо вони вчать нас стійкості, смиренню та необхідності знову піднятися.

Отже, Сенека був абсолютно правий. Життя – це не пасивне споглядання; це дія, це вибір, це щоденне протистояння ентропії. Ми всі є воїнами на цьому полі, і хоча наші битви можуть бути різними – зі хворобами, бідністю, власними демонами чи зовнішнім ворогом – сам факт нашої боротьби робить нас людьми.

Прийняти цю філософію означає взяти на себе відповідальність за власну долю, відмовитися від позиції жертви і щоранку одягати невидимі обладунки, готуючись до нового дня, до нової сутички. Адже тільки той, хто усвідомлює, що *Vivere militare est*, зможе гідно пройти свій шлях і залишити по собі не просто слід, а результат свого доблесного й невпинного бою.

Бондар Стефанія Михайлівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-s.bondar@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

HONESTA MORS TURPI VITA POTIOR: МІРКУВАННЯ ПРО ЦІННІСТЬ ЖИТТЯ

Життя – це найцінніше, що має кожна жива істота. Але не всі вміють жити, радіти, бути тут і зараз. Іноді в житті трапляється багато горя: війна, смерть близьких, проблеми на роботі чи вдома. Життя – це не завжди благо, коли втрачається сенс, гідність, свобода.

Латинський вислів “*Honesta mors turpi vita potior*”, що означає “чесна смерть краще, ніж ганебне життя” народився як філософська формула між духовною правдою і тілесним існуванням. Він в жодному разі не прославляє смерть, як

щось гідне, а нагадує, що гідність важливіша за життя. Як би це банально не звучало, але це правда.

Людина може дихати, відчувати, рухатись, працювати, сміятися, але бути мертвою всередині. Можливо вам знайоме таке відчуття? Це трапляється, коли вона зраджує власні ідеали, коли живе у брехні чи страху, коли підкорюється насильству або байдужості. Таке життя – не життя, а повільне згасання душі. Ганебне життя – це не злочин проти іншого, і передусім – це злочин проти самого себе, проти своєї душі.

Питання самогубства було завжди складним у філософії, адже людина, яка вчиняє самогубство не може мати гідного ставлення до себе. Стоїки, зокрема Сенека, вважали, що людина має право обрати смерть, якщо її життя стало приниженням духу. Для них самогубство могло бути актом честі, коли всі інші шляхи до свободи заблоковані. «Краще померти вільним, ніж жити рабом», – казали вони.

Альбер Камю називав питання самогубства «єдиною справді серйозною філософською проблемою». Він писав: якщо життя втратило сенс, людина мусить або знайти новий, або піти. Проте Камю вірив, що навіть у безглуздому світі варто жити – саме тому, що визнання абсурду робить людину вільною. Отже, смерть у філософському сенсі може бути не втечею, а протестом – проти зла, приниження, брехні. Самогубство може мати різну природу: від розпачу до відваги. Але лише тоді, коли воно є актом правди, а не втечею від неї, його можна назвати «чесним».

Іноді смерть здається єдиним способом справитися з усіма проблемами, та це не так. Є ті, хто обирає смерть, щоб не зрадити. Як античні філософи, які приймали отруту, або українські герої, що йшли на смерть, щоб не схилити голову перед тиранією. Їхній вибір – це не втеча, а виклик. Бо «чесна смерть» – це не поразка, а найвища форма свободи.

Важливо пам'ятати, що з кожної ситуації є вихід. Важливо навчитися розмовляти, підтримувати і просто бути поряд з людиною у скрутний для неї період, щоб вона відчувала себе несамотньою, почутою.

Honesta mors turpi vita potior у цьому контексті – не заклик помирати, а нагадування: жити потрібно так, щоб не соромитися свого життя.

Роговенко Вікторія Іванівна
факультет ветеринарної медицини
спеціальність «Ветеринарна медицина»
rogovika2008@gmail.com
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

СЛОВО, ЩО МИСЛИТЬ – ДУХ, ЩО ЗВУЧИТЬ

«Слово, що мислить – дух, що звучить». Ця фраза ніби підсумовує всю суть людської культури: мислення без слова глухе, слово без духу мертве. У цьому контексті «*Cogito et Canto* – Мислю і співаю» стає не просто латинською формулою, а маніфестом сучасного митця, який переживає свій час, але водночас створює універсальне.

Не можу не згадати таку групу людей як «Мур», які у своїй творчості вміють поєднувати глибокі філософські рефлексії з емоційною музичною експресією. Їхні тексти часто віддзеркалюють внутрішню боротьбу людини – іноді ліричну, іноді гостро соціальну. Кожна пісня наче театр у мініатюрі: слова стають ролями, музика – світлом і декорацією, а слухач – глядач і учасник водночас. Саме тут «мислю» і «співаю» зливаються у єдине: мислення народжує мистецтво, а мистецтво оживляє думку.

Сучасний театр, особливо у його експериментальних формах, теж працює за цим принципом. Актори й постановники перетворюють текст на дихаючий організм, де слова стають тілом і голосом, а сцена – простором мислення. У цьому контексті кожна вистава – це живий доказ, що «слово мислить, а дух звучить».

Неможливо говорити про сучасну культуру, не згадуючи війну. В умовах конфлікту мистецтво стає не лише способом пережити стрес, а й засобом

збереження національної ідентичності, пам'яті та морального стержня. Пісні, поезія, театральні постановки – все це «співаюче мислення», що транслює дух народу. Культура тоді стає не розкішшю, а життєвою необхідністю, бо вона формує опору, дає змогу відчувати себе людиною навіть у хаосі.

«Cogito et Canto» – це також заклик до активної участі в культурному процесі. Ми мислимо, але маємо ще й звучати, робити наше мислення відчутним для інших. Митці, музиканти, театralи, письменники і просто свідомі люди формують простір, де слова не тільки передають думку, а й зцілюють, надихають і пробуджують дух.

Таким чином, «Слово, що мислить – дух, що звучить» – це не просто афоризм. Це живий принцип, який проходить через сучасну музику, театр, літературу і навіть через випробування війни. Це формула нашої людяності: мислити, творити і відважно звучати, навіть коли світ здається мовчазним.

Мальцева Каміла Андріївна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-k.maltseva@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

AMOR, UT LACRIMA, AB OCULO ORITUR, IN PECTUS CADIT – ЛЮБОВ, ЯК СЛЬОЗА: НАРОДЖУЄТЬСЯ В ОЦІ, ЗАПАДАЄ В СЕРЦЕ

Латинська мова здавна відома своєю здатністю передавати складні філософські та емоційні концепції в елегантній та лаконічній формі. Фраза «Amor, ut lacrima, ab oculo oritur, in pectus cadit» – це метафора, що відображає універсальний досвід кохання, поєднуючи поверхнєве враження з глибокою внутрішньою трансформацією. Цей вираз зображує кохання як почуття, що виникає на межі сприйняття – в очах – але поступово спускається до емоційного ядра людини – серця.

Дослівний переклад цієї фрази такий: «Любов, як сльоза, народжується в очі та падає в серце». Amor представляє любов у її широкому спектрі проявів – від пристрасті до благородного почуття. Ut створює порівняння, а *lacrima* – сльоза – є символом емоцій та внутрішнього сум'яття. Це порівняння відкриває простір для роздумів про те, як почуття, народжене зовні, може проникнути в найглибші сфери душі.

Кохання, у цьому вислові, розглядається як емоційне та чутливе переживання. Воно починається з погляду – першої іскри, яка може змінити внутрішній світ людини. Погляд стає метафорою першого контакту, який започатковує ланцюг емоційних змін. Так само, як сльоза з'являється несподівано, кохання приходить ніжно та тихо, але водночас приносить із собою складний спектр почуттів.

У багатьох культурах сльоза символізує не лише смutek, а й радість, очищення та звільнення. У цьому сенсі вона чудово відображає подвійність кохання. Кохання може приносити як щастя, так і біль; воно робить людину вразливою, але саме ця вразливість робить це почуття справжнім. Сльоза підкреслює крихкість кохання, але водночас його щирість і силу.

Кохання, як і сльоза, є зовнішнім проявом внутрішнього переживання. Ні справжнє кохання, ні справжні сльози неможливо приховати – вони виникають, коли серце сповнене. Кохання може викликати сльози радості, коли воно взаємне та сповнене, або сльози туги, коли воно втрачене. Таким чином, образ «кохання як сльози» поєднує різні емоції, характерні для людського досвіду.

У латинській літературі, зокрема у творах Овідія, Катулла, Вергілія, сльози часто символізували глибину почуттів. Поети підкреслювали нерозривність любові та страждання, радісних і трагічних її аспектів. У філософських трактуваннях сльози розглядались як прояв глибокої емоції, майже очищувальний акт, а любов – як сила, що змінює внутрішній світ людини.

Сльози сприймалися як ознака щирості й емоційної правдивості, тому паралель між любов'ю і сльозою підкреслює глибину та автентичність цього

почуття. Любов народжується з погляду, але живе в серці, так само як сльоза виникає на поверхні, але несе в собі глибоку історію переживань.

Образ любові як сльози має універсальне значення – це метафора людської вразливості, притаманної різним культурам і епохам. Вона показує, що любов – це складний емоційний процес, який не можна контролювати. Як і сльози, вона приходить несподівано, заповнює внутрішній простір і змінює людину.

Вислів „Amor ut lacrima” підсумовує складність любовного досвіду: починаючись легко й майже непомітно, він розгортається у глибокі внутрішні зміни. Любов – це не лише радість, а й вразливість, сум, надія та очищення. Як і сльоза, вона народжується на поверхні, але падає в серце, залишаючи слід, що формує внутрішній світ людини.

Морозова Аліна Антонівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
morozovaalya0.23@gmail.com
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

AD IMPOSSIBILIA NEMO TENETUR

Вислів *Ad impossibilia nemo tenetur* перекладається як «Ніхто не зобов'язаний робити неможливе». Це правило має давнє коріння у римському праві та філософії, де воно підкреслювало важливість розуміння межі людських можливостей. У сучасному контексті принцип актуальний не лише для права, але й для повсякденного життя, професійної діяльності та етики. Особливо цікаво розглянути його у ветеринарії, де межі можливого часто перевіряються практичними обставинами та непередбачуваними ситуаціями.

З філософської точки зору, цей вислів вчить адекватно оцінювати реальність та розрізняти можливе і неможливе. Людина часто стикається з обмеженнями: фізичними, моральними чи соціальними. Принцип вислову нагадує про

необхідність прийняття цих обмежень і відповідальне ставлення до власних дій. У контексті філософії моралі та етики він допомагає уникати надмірних очікувань і неправомірних вимог, які не відповідають реальним можливостям.

У ветеринарній практиці неможливе проявляється у багатьох формах. Лікар не може гарантувати повне одужання тварини у складних випадках, навіть при наявності всіх ресурсів. Наприклад, при важких травмах або невиліковних хворобах результат залежить не лише від професійних навичок спеціаліста, а й від фізіології тварини та об'єктивних обставин.

Цей принцип також стосується ресурсів та технологій. Ветеринар не може лікувати тварину, якщо відсутні необхідні ліки або обладнання, або якщо стан пацієнта вимагає спеціалізованого втручання, якого немає у клініці. Важливо усвідомлювати, що вимагати неможливого було б не лише неправильно, але й етично небезпечним, оскільки це може зашкодити пацієнту.

Визнання неможливого формує відповідальність та чесність у стосунках з власниками тварин. Ветеринар повинен пояснювати, що реально можливо, а що ні. Це допомагає уникнути конфліктів та непорозумінь. Філософське розуміння цього принципу вчить, що справжня професійна етика полягає у прийнятті обмежень, а не у спробі робити неможливе за будь-яку ціну.

Отже, вислів «*Ad impossibilia nemo tenetur*» має важливе філософське та практичне значення у ветеринарії. Він нагадує про межі людських і професійних можливостей, формує моральну відповідальність та допомагає адекватно оцінювати ситуацію. Усвідомлення того, що ніхто не зобов'язаний робити неможливе, робить роботу ветеринара більш професійною, а ставлення до тварин – гуманним. Цей принцип можна розглядати як моральну і філософську опору, яка допомагає поєднувати реалістичний підхід і етичну відповідальність у складних умовах професії.

Поліщук Олена Ігорівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-o.polischuk@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

FABER EST SUAE QUISQUE FORTUNAE – КОЖЕН Є ТВОРЦЕМ СВОЄЇ ДОЛІ

Колись Аппій Клавдій Цек, державний діяч і письменник Римської республіки, сказав: "faber est suae quisque fortunae", що перекладається, як "кожен є творцем своєї долі".

Так і є, людина – одна з найрозумніших істот, яка здатна приймати нестандартні складні рішення й за роки еволюції пристосувалася використовувати не тільки фізичну, але й інтелектуальну працю.

Результати залежать більшою мірою від самого індивідуума, від того, чи вирішить він боротися, чи здатися й нічого не робити.

Аппій Клавдій (також відомий, як «сліпий») навіть після втрати зору (через поважний вік) вів активну політичну діяльність, як писав Цицерон: «древній Аппій, який давно осліпнув, продовжував займати посади, вести справи і жодного разу не відступився, як відомо, ні від громадських, ні від приватних турбот». Проте Клавдій Сліпий визнавав – не всі зможуть витримати такий шлях, багато людей з вадами обтяжені багатьма тілесними хворобами й стражданнями (які в давньому Римі ще не лікували), іноді не в змозі їх витримати і що, за його думкою, єдиним полегшенням для них була б смерть, після якої вони вже не відчуватимуть болю й страждань цього світу.

Проте є й ті, хто попри муки й багато невдалих спроб адаптуються до своєї ситуації, продовжуючи свій шлях.

Деякі люди обирають лише жаліти себе, не помічаючи можливостей, які їх оточують, забуваючи, що вони теж можуть досягти чогось, можливо, в деяких випадках навіть порівнюючи себе з іншими – тими, хто досяг чогось, забуваючи,

що у кожної людини своя історія, ці люди працювали, щоб отримати такий результат, хтось чесно, а хтось ні, хтось – більше, а хтось – менше, комусь дається легше – комусь важче.

Втім, не дивлячись ні на що, як колись написав поет «золотої доби» давньоримської літератури – Горацій: «*Est modus in rebus*» – «Є міра речей»; «Існує межа для всього». Хоча для нас важливо мати якісь статки, спогади й інші загальнолюдські цінності, проте досягнення в цьому тілесному житті – усі страждання, панування й радощі коли-небудь завершаться і ми теж станемо прахом цієї землі, представши перед вищим духовним судом.

Література

1. «Видатні люди України та світу, біографії цікавих особистостей. Аппій Клавдій Цек (Сліпий)»
2. Джерело: https://www.famous-people.pp.ua/2015/10/blog-post_28.html

Головня Ксенія Максимівна
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-k.holovnia@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

КОРОНАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА ЯК СИМВОЛ ВИЗНАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАДИ

В європейській історії слово часто було ознакою влади. Не зброя чи багатство, а можливість думати про світ і висловлювати думки. Латинська мова, якою століттями користувалися філософи, теологи, правники та вчені, стала своєрідною відзнакою інтелекту. Той, хто міг мислити й говорити латиною, отримував особливий статус. Коронація філософського слова – це ситуація, коли суспільство визнає, що саме розум має бути головним, а слово стає символом цієї інтелектуальної переваги. Вислів *alea iacta est* – «жереб кинуто» – зазвичай

пов'язують із рішенням, яке не можна скасувати. У філософії це не лише політичний акт Цезаря, а й образ сміливості думки. Мислитель, який говорить правду, ризикує, обирає непопулярну, але чесну позицію. Коли філософ каже своє «жереб кинуто», він не може мовчати. Слово стає дією і доводить його інтелектуальну владу над страхом і суспільством. Водночас філософське слово може бути небезпечним. Троянський кінь показує, що мова може бути засобом обману та маніпуляцій. Якщо немає критичного мислення, красиві слова стають пастками, які руйнують людську свободу. Тому слово стає важливим, коли воно служить правді, а не прихованим цілям. Тут важливий вислів *honores mutant mores* – «почесті змінюють звичай». Визнання інтелектуальної влади може змінити мислителя, якщо він плутає правду з популярністю. Коли слово отримує визнання, важливо залишатися чесним, а не перетворюватися на балачки заради влади. Філософське слово завжди пов'язане з історією. Тому виникає питання *o tempora, o mores* – «о, часи, о, звичай!». У ньому звучить не лише критика Цицерона, а й досвід кожного мислителя, який бачить різницю між ідеалами та реальністю. Кожна епоха начебто знову визнає важливість слова, але намагається його контролювати. У зв'язку з цим *memento mori* – «пам'ятай про смерть» – повертає філософське слово до головного. Інтелектуальна влада не є абсолютною. І мислитель, і його слово колись зникнуть. Але саме пам'ять про це робить слово чеснішим і нагадує, що цінність думки визначається не оплесками, а здатністю пройти випробування часом. Насамкінець, *sapienti sat* – «розумному достатньо» – підсумовує ідею визнання філософського слова. Справжня інтелектуальна влада не потребує зовнішніх проявів. Тому, хто справді мислить, достатньо короткої фрази, лаконічної формули, кількох влучних слів.

Так філософське слово стає важливим не завдяки зовнішній пишності, а завдяки глибині змісту. Визнання тут означає, що думка, виражена словом, має право визначати напрямок, ставити складні питання, оцінювати час і пропонувати перспективи на майбутнє.

Багнюк Валентин Віталійович
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-v.bahniuk@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

СЛОВА ВІДЛІТАЮТЬ, НАПИСАНЕ ЗАЛИШАЄТЬСЯ

Слова, виголошені усно, часто розвіюються відлунням часу, тоді як зафіксовані на папері або в інших носіях мовні форми зберігаються вічно. Цю просту, але глибоку істину виражає латинський вислів «*Verba volant, scripta manent*» (Слова відлітають, написане залишається). Термін «коронація слова» символічно підкреслює, що кожне слово, отримавши написану форму, ніби одягає корону недоторканості. У цьому есе я хочу розглянути, як перетворення думок на письмовий текст надає слову особливої ваги та впливу, і на прикладах довести незаперечну силу писемного слова.

Поява писемності стала революційним проривом у розвитку людства. У стародавніх суспільствах, де навіть прості оповіді передавалися усно від покоління до покоління, інформація невпинно змінювалася, і невідомо, чи дійде вона до нащадків у первісному вигляді. Завдяки написаним текстам знання нарешті вдалося фіксувати та накопичувати: законодавчі кодекси, літописи та наукові трактати стали нам свідченнями минулого. Уявімо собі первісну ситуацію: одне й те ж повідомлення передається з уст до уст, стаючи все менш подібним до першоджерела. Натомість записані тексти надовго закарбовують слово в незмінній формі, мов викарбувані в камені, передаючи первісний зміст наступним поколінням.

Письмове слово також несе відповідальність і вагу, якої часто бракує в усному мовленні. У юридичній та публічній сферах лише письмово закріплені домовленості визнаються надійними і чинними. Усна обіцянка чи усна угода легко втрачають силу або спотворюються при переказі, тоді як підписаний договір чи офіційний маніфест стають непохитним свідченням узятих зобов'язань. Саме тому будь-яку значущу угоду – від закону до приватного

контракту – фіксують письмово: записане слово отримує офіційний статус і вагу, надаючи йому довіри й престижу.

Важливим аспектом «коронації слова» є здатність письма залишати глибокий культурний слід. Написані тексти стають пам'ятками минулого, що зв'язують покоління. Поезія Тараса Шевченка чи проза Шолом-Алейхема залишаються живими для сучасного читача саме завдяки тому, що вони записані і зберігаються у книжкових виданнях. Багато чудових віршів, романів чи пісень стали відомими світу лише завдяки тому, що їх зафіксовано у книгах і рукописах. Щоденники, листи й спогади звичайних людей, створені століття тому, дійшли до нас через віки і дають наступним поколінням безпосередній доступ до думок, мрій і переживань своїх авторів. Усі ці приклади доводять: записане слово береже емоції й знання, які інакше зникли б безслідно.

Крім того, винахід друкарства надзвичайно посилив «коронування слова». Щоразу, коли книга виходить у світ у великій кількості примірників, написане слово ніби отримує нову корону: помножене в сотнях екземплярів воно знаходить відлуння в свідомості багатьох читачів. Книга стає посередником ідей, передаючи їх від автора до наступних поколінь у часі. Таким чином думки одного митця чи науковця здатні впливати на світ набагато далі, ніж триває його власне життя. Наприклад, одна поетична строфа або наукова теорема, зафіксовані в тексті, можуть врятувати душі людей або докорінно змінити світосприйняття цілого суспільства.

Отже, коронація слова полягає в тому, що написане слово здобуває незрівнянну силу і довговічність. Все, що вимовляється усно, швидко забувається, тоді як записане на папері слово нерідко стає безцінною спадщиною культури й історії. Раз викарбуване або опубліковане слово набуває ваги, мов благородна печатка епохи, – воно стає свідченням думок і фактів свого часу. Таким чином звичайний акт запису думки стає подібним до урочистого обряду посвяти: слова коронуються і стають джерелом мудрості для наступних поколінь. Тому ми маємо берегти та шанувати писемність, адже саме вона робить наші думки по-справжньому вічними.

Хребтань Софія
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
vm25-s.khrebtan@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

TEMPUS FUGIT: МІРКУВАННЯ ПО ЧАС

Час – це, мабуть, найглибша і найболючіша загадка для людського розуму. Ми існуємо у ньому, як у рідному середовищі, але ніколи не можемо вийти за його межі, аби поглянути на його сутність. Він непідвладний зупинці, вимірюванню чи накопиченню у звичайному сенсі. Його присутність ми відчуваємо лише опосередковано: у невблаганному ритмі космосу, у зміні епох на обличчі планети, і, найголовніше, у незворотності власного життя.

Проста фраза «Час минає» стає, таким чином, не лише констатацією факту, а й глибокою метафорою проплинність нашої реальності, обмеженість індивідуального існування та вічний пошук сенсу в потоці, який не має зворотного напрямку. Наш обов'язок це жити свідомо та «*memento mori*».

Наш розум прагне стабільності та вічності: ми бажаємо «законсервувати» молодість, щастя, кохання, протидіючи природному руйнуванню. Наш страх перед часом – це в глибині душі страх перед втратою власної ідентичності, яка розчиняється у безперервних змінах. Ми намагаємося збудувати дамби зі спогадів та планів, але потік життя несе їх із собою. Усвідомлення цього постійного руху, проте, є не трагедією, а необхідною передумовою для справжнього життя. Воно примушує нас цінувати мить саме через її унікальну неповторність. Зрештою, *tempus fugit!*

Минуле не зникає, а існує як пам'ять у свідомості; майбутнє не настало, присутнє як сподівання, а теперішнє – це лише сприйняття, що невпинно зникає. Таким чином, людина сама створює свій часовий вимір через свідому діяльність. Ми живемо у постійному розтягненні між тим, що вже не є, і тим, чого ще немає. Справжній момент, «тепер», є настільки невловимим, що ми майже ніколи не

встигаємо його усвідомити: щойно народившись, він уже стає минулим. Життя, у цьому сенсі, – це безперервне вмирання митей, і саме в намаганні спіймати їх і надати їм сенсу народжується філософія.

Але якщо час є умовою нашого пізнання, він водночас є і абсолютною межею нашої свободи. Людська істота, на відміну від абсолютної, божественної сутності, є скінченною. Ми можемо мислити про безкінечність, але наше життя обмежене чітким, непорушним часовим відрізком. Ця обмеженість, є джерелом як тривоги, так і етичної відповідальності. Якби людина була вічною, її дії втратили б гостроту та цінність. Саме усвідомлення минулості надає ваги кожній миті, стимулюючи нас до дії та творчості. Ми не маємо влади над самим плином часу, але ми маємо абсолютну владу над тим, як ми наповнюємо його змістом. Не чекай? а *Carpe diem* (Лови момент).

У людській свідомості існують моменти, що перевершують його межі. Це досвід Вічності – не нескінченного часу, а його якісного заперечення. Час зупиняється у миті занурення в красу, любов чи творчість. Платон вбачав у цьому можливість доторкнутися до Вічності через пізнання незмінних ідей, які перебувають поза межами часу. Однак боротьба з невпинним потоком часу знаходить своє вираження і у сфері культури та пам'яті. Хоча час минає, він не зникає безслідно – слід залишається у мистецтві, літературі та науці. Ці досягнення людства стають спробою подолати минулість і додати їй значення.

Пам'ять є індивідуальною перемогою над плинністю світу. Навіть коли фізичне життя завершується, продовжують жити наші думки, вчинки та творчий спадок. Таким чином, час не лише витікає – він накопичує, кожна прожита свідомо мить стає внеском у спільний фонд людської величі. *Acta non verba* – саме дії перетворюють коротку мить на символічну вічність. Минуще як найвища цінність твердження «Час минає» – це не пасивна констатація факту, а заклик до активного й усвідомленого життя. Ми не можемо зупинити плин часу, але здатні наповнити його сенсом. Від Геракліта, який показав нам природу змін і неминучості плину, до Гайдеггера, який підкреслив роль скінченності як форми організації буття, розмисли про час є суттю філософії нашого місця у світі. У цій

подорожі від народження до кінця час стає нашим наставником, що вимагає смирення та вдячності. Саме завдяки його незворотності ми навчаємося цінувати час.

Недільченко Сергій Володимирович
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
s.nedilchenko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

ПРО ПРИРОДУ РЕЧЕЙ

Тема міркувань про природу речей веде нас до найдавніших спроб людини зрозуміти світ. Ще античні філософи ставили запитання: що таке природа? З чого все складається? Чому світ існує саме так, а не інакше? Хоч минули століття, але ці питання залишаються актуальними.

Лукрецій у своєму творі “De Rerum Natura” прагнув показати, що світ підкоряється законам, які можна зрозуміти. Його ідея “*nihil ex nihilo*” – “ніщо не виникає з нічого” – стала одним із фундаментальних принципів мислення. Ця думка закликає нас шукати причини явищ, а не задовольнятися поверховими поясненнями.

Природа речей – це не тільки фізичні об’єкти чи стихії. Це також порядок, прихована єдність, яка поєднує все існуюче. Античні філософи вірили, що в основі світу лежить *logos* – розумний принцип. Якщо прийняти, що “*omnia causa fiunt*” – “усе має причину”, – тоді наше завдання полягає в тому, щоб прагнути цього розуміння.

Але природа речей – це й природа людини. Ми, як писав Лукрецій, є частиною загального руху матерії. Людські емоції, думки й прагнення також мають свою природу, хоч вона й набагато складніша для пізнання. Питання про

те, що керує нашими вчинками – випадок (*fortuna*), розум (*ratio*) чи бажання (*voluptas*) – лишається відкритим.

Спроба пізнати *naturam rerum* – це шлях до мудрості. Коли ми розуміємо закономірності світу, то стаємо спокійнішими. Не дарма Лукрецій говорив, що знання “*animi tranquillitas*” – спокій душі – можливе тоді, коли ми позбуваємося страхів і забобонів. Розуміння природи речей вчить нас бачити в хаосі порядок, у тривогах – закономірність, у випадковості – причину.

Таким чином, *De Natura Rerum* – це не лише філософська тема, а ключ до того, щоб краще зрозуміти і світ, і себе. Пізнання природи речей – це шлях, який людство проходить уже тисячі років, і який ми продовжуємо сьогодні, ставлячи ті самі вічні запитання.

Хомяков Ілля Юрійович
факультет ветеринарної медицини,
спеціальність «Ветеринарна медицина»
s.nedilchenko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Балалаєва Олена Юріївна

DE BELLO ET PACE – ПРО ВІЙНУ І МИР

Війна і мир – це два протилежні стани людської історії, які завжди борються між собою. У часи війни часто підтверджується вислів *homo homini lupus est*, коли страх і жадоба влади перемагають розум. Війна зазвичай виникає через жадібність, гординю або *ignorantia rerum humanarum*. Народи, що жили в злагоді, раптом стають ворогами, а земля, яка колись давала життя, перетворюється на поле крові.

У війні страждають усі: *inter arma silent musae*, і мистецтво, наука та культура згасають. Люди втрачають не лише домівки, а й віру в майбутнє. Війна, мов полум'я, пожирає життя й надію. Давні мудреці попереджали: *dulce bellum*

inexpertis, адже тільки той, хто бачив справжню війну, знає, яку страшну ціну вона приносить.

Мир – це умова, за якої людство може розквітати. Як сказав Августин: *Pax est tranquillitas ordinis*, і це справді так. У мирі люди будують міста, пишуть книги, виховують дітей, шукають знання. Мир дає можливість творити, а не руйнувати; об'єднувати, а не розділяти. Однак мир не приходить сам по собі: *si vis pacem, para pacem*.

Сьогодні, у глобалізованому світі, ми повинні вчитися на помилках минулого. Народи мають обирати діалог замість зброї, співпрацю замість ненависті. Адже мир – це не просто відсутність війни, а *status animi*, внутрішня готовність розуміти іншого та поважати людську гідність.

Тому війна і мир – це два шляхи: один веде до руїни, інший – до кращого майбутнього. І справжня мудрість полягає в тому, щоб обирати мир, бо *pax hominibus maxima est divitia*.

Йосипенко Анастасія Анатоліївна,
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»,
njosipenko487@gmail.com
викладач-консультант:
Савицька Інна Миколаївна

ГОЛОС ВІЧНОСТІ: ФІЛОСОФІЯ ЯК МИСТЕЦТВО ГОВОРИТИ ІСТИНУ

Філософія виникає там, де людина намагається почути власний внутрішній шепіт серед шуму світу, і цей шепіт поступово перетворюється на голос, що звучить крізь віки, немов подих самої вічності. Істина у цьому голосі ніколи не з'являється як остаточний вирок, бо вона приходить до людини так, як приходить світло світанку: повільно, м'яко, по-різному для кожного, хто дивиться в бік

горизонту. Я вважаю, що істина завжди має багато облич і кожен бачить її такою, якою дозволяє власний досвід, світогляд і сила внутрішньої чесності.

Сократ говорив, що справжня мудрість починається зі знання власного незнання, і в цьому його істина була не твердженням, а запрошенням до пошуку, який ніколи не завершується. Будда навчав, що страждання народжується з прив'язаності, і ця проста думка відкривала шлях до внутрішньої свободи тому, хто вмів слухати себе уважніше, ніж світ довкола. Ніцше казав, що кожна людина повинна стати творцем власних цінностей, і ця істина звучала як виклик тим, хто шукав готових відповідей замість власного шляху. Шопенгауер стверджував, що світ є проявом сліпої Волі, яка керує всім живим і змушує людину прагнути, боротися, страждати й ніколи не знаходити повного спокою, і ця думка відкриває істину про те, що мир у серці приходить лише тоді, коли людина звільняється від нескінченної гонитви за бажаннями.

Усі ці істини різні, але їх поєднує те, що вони народжені щирою потребою побачити світ без прикрас і водночас з любов'ю до його складності. Філософські істини живуть і в сучасності, вони пройшли крізь віки і залишилися з нами, адже людство вічно потребуватиме пошуку істини, моральних орієнтирів і глибокого розуміння світу та пізнання самого себе. Філософія стає мистецтвом саме тоді, коли вона вчить не лише думати, а й відчувати думку, дозволяючи їй торкатися душі, як торкається шкіри теплий дощ затишного літнього вечора. Говорити істину у філософії означає не просто висловлювати переконання, а відкривати перед собою внутрішній простір, у якому навіть сумнів стає частиною чесності.

Коли Платон описував світ ідей, він торкався прагнення людини побачити в мінливому щось довершене, і ця його істина народжувалася з туги за гармонією, якої ми в глибині душі всі прагнемо. К'єркегор нагадував, що істина стає справжньою лише тоді, коли переживається особисто, і ця думка звучить особливо близько тим, хто втомився жити чужими очікуваннями.

Коли я думаю про істину, мені здається, що вона нагадує глибинну воду озера: кожен бачить її глибину лише настільки, наскільки достатньо прозоре його власне внутрішнє світло. У цьому сенсі істина не змагається за право називатися

єдиною, бо вона інакша для того, хто недавно зазнав втрати, і для того, хто щойно знайшов любов, і для того, хто надто довго мовчав. Мені здається, що кожна людина живе всередині власного всесвіту значень, і тому ми завжди торкаємося істини не в абсолюті, а у відображенні власної душі..

У цьому й полягає справжнє мистецтво філософії: не нав'язувати істину, а прокладати шлях до неї так, щоб кожен міг пройти його своїми кроками і знайти відповідь, що буде жива саме для нього. Голос вічності лунає не в гучних промовах, а в тихому зусиллі думки, що шукає чесності перед собою, перед світом і перед тим, що ми називаємо вищим сенсом. І коли цей голос нарешті стає чутним, людина відчуває, що істина не знижується до неї - це вона піднімається до істини, яка завжди була поруч у тиші власного серця.

Гаркавенко Уляна Віталіївна
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»
mv25-u.harkavenko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Савицька Інна Миколаївна

«ЧОМУ?», «ЯК?» І СЕСТРА ЇХ «ДЛЯ ЧОГО?» АБО ФІЛОСОФИ ЯК АМБАСАДОРІ ПИТАЛЬНИХ СЛІВ ПРИВІТ! ЯК СПРАВИ?

...Як часто ви чуєте питальні слова? На них тримаються діалоги, щоденні пересічні розмови чи важливі геополітичні перемовини. Що є філософія? Філософія – це буквально «любомудрість». Певним чином, всі ми любомудри. Філософи – допитливі люди. Коли люди перейшли з епохи «вбити мамонта, щоб поїсти», покривши більшість базових потреб як голод і холод, з'явилися перші мислителі.

...Можливо, від нудьги. Можливо, від *такої* нудьги, яка породила допитливість як наслідок, коли фокус дій людини змістився з цілковитого виживання. Таким чином, допитливість – продовження природи людини. Тієї ж

природи, в якій у людини розумної є захисні психологічні реакції та розвинутий інстинкт самозбереження, здатність до розпізнавання закономірностей, наслідків дій... Це добре допомогло нам самозберегтися як вид до ХХІ століття і досягнути таких висот цивілізації. Та чи не погубить це нас?

Ми вільні думати всі думки, що нам думаються, допитуватися усього, чого допитується наша допитливість і цікавитися усім, що цікавить наша цікавість. Але на перших шпальтах недуг зараз стоять не тільки рак чи застуда, а й депресія та тривожність, не кажучи вже про ПТСР (зокрема від бойових дій). Отож, чи може цікавість межувати з тривожністю? Чи були філософи просто тривожними людьми?

...Можливо, так. Бо там, де народжується питання, завжди присутнє певне занепокоєння. Небайдужість. Людина не питає, коли все зрозуміло, стабільно й передбачувано. Вона питає тоді, коли щось порушує її внутрішній порядок, коли між «я знаю» і «я впевнений» утворюється тріщина. У цю тріщину просочується інтелект - і тривога теж. Маємо висновок, що іноді допитливість починається там, де страх не паралізує, а стимулює думати.

Тривожність - це емоційний сигнал небезпеки. Допитливість - його когнітивне продовження. Виходить, тривожність часто запускає процеси, які згодом ми називаємо філософією, наукою чи просто людським ростом.

Чи були філософи тривожними людьми? Можливо, саме тому вони й стали філософами. Сократ міг би тихо садити оливи, але він *непокоївся* тим, що афіняни вважають знанням. Чи він щиро переймався долею свідомості кожного афінянина і плакав ночами у подушку через це? Ми не знаємо. Але він не був байдужим. "Cogito, ergo sum" Декарта звучить як інтелектуальна спроба втримати контроль у хаосі епохи, в яку йому випало народитися. Далі - "тривога - це запаморочення свободи" К'єркегора, і термін "angst", з яким філософ був дуже тісний. Навіть Ніцше, що боровся з своїм тілом, яке руйнувалося швидше, ніж він устигав писати.

Але є й інший бік. Тривожність - це реакція на невідоме. Допитливість - це спосіб зробити це невідоме своїм. Кожне «чому?» - це вибір не тікати від

незвіданого, а спроба наблизитися до нього. Кожне «як?» - це спроба впорядкувати світ, що здається хаотичним. Кожне «для чого?» - це спосіб перетворити випадковість на сенс... «Чи завжди він потрібен, цей сенс?» - питання спірне. Взяти до прикладу «Бритву Оккама» - не менш важливий філософський доробок, актуальний навіть сьогодні.

Отже, питання не в тому, чи допитливість межує з тривогою, - цікавість росте з небайдужості. Те, що робить нас уразливими, робить нас і сильними.

... І так само знову робить уразливими, якщо загатися. Тому не забуваймо про *mesotēs* Арістотеля.

Божко Ірина Миколаївна
гуманітарно-педагогічний факультет
спеціальність «Міжнародні відносини»
iryna7890@gmail.com
викладач-консультант:
Савицька Інна Миколаївна

ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЯК АКТ СВОБОДИ

Філософське слово з'являється там, де людина відмовляється бути лише спостерігачем світу і прагне зрозуміти його за власними законами. Це слово - не просто вербальне висловлювання, не сукупність термінів чи елегантних метафор. Воно є актом свободи, тобто моментом, коли думка звільняється від зовнішнього примусу, від нав'язаних смислів, від автоматизму звички й осмілюється шукати істину. Висловлюючи слово, людина наче заявляє про своє право бути суб'єктом, а не річчю, ставити питання, а не мовчки приймати відповіді.

Свобода у філософському висловлюванні починається з сумніву. Ще Декарт зробив сумнів стартовою точкою філософування, але сама інтенція сумніватися виникла набагато раніше - у античних мислителів, у середньовічних богословів, у людях, яких ми сьогодні навіть не пам'ятаємо на ім'я. Сумнів - це жест

непокори. Він свідчить про те, що людина не згодна жити в уже готовій картині світу. Коли ми ставимо під питання очевидності, то руйнуємо межі, у яких намагається втримати звичка чи влада, традиція чи страх. Тому слово стає вільним уже на рівні свого задуму: народжується як спроба подивитися на світ інакше, ніж прийнято.

Але свобода філософського слова не зводиться до руйнування. Справжня свобода у відповідальності: мислити не тому, що можна, а тому, що необхідно. Кожне філософське висловлювання - це твердження про людину і світ, і тому воно несе на собі тягар морального вибору. Коли Кант говорить про автономію волі, він фактично проголошує свободу як обов'язок: людина має діяти так, ніби вона творець закону для себе. У цьому сенсі філософське слово - акт, який випереджає дію: спершу ми формуємо поняття свободи, а вже потім намагаємося втілити її у світі.

І все ж філософське слово не є монологом. Його справжня сила в діалозі. Коли Сократ сперечався на афінських площах, то втілював головну істину: свобода думки реалізується через відкритість до іншого. Уміння слухати й відповідати, визнавати можливість власної помилки, шукати істину разом - усе це робить філософське слово різновидом взаємної свободи. Тут важливо не домінування, а співбуття. Мислити означає бути у просторі, де кожне нове питання розширює горизонт можливого. У цьому сенсі філософська мова - простір співтворення, а не нав'язування.

Втім, філософське слово також є актом внутрішнього звільнення. Людина мислить, коли говорить не за інерцією, а з глибинного відчуття потреби. Саме тому філософія завжди була тісно пов'язана з екзистенційним, моральним, інтелектуальним досвідом. Коли Августин записував свої «Сповіді», коли Камю описував абсурд, коли Сковорода говорив про «споріднену працю», вони не лише будували абстрактні системи, а й визволяли себе, намагаючись окреслити межі власного «я» й зрозуміти, як жити. Філософське слово в такому випадку - це те, що дозволяє людині бути щирою перед собою. Це внутрішній жест, який

звільняє від самообману, від повторення чужих думок, від страху виглядати вразливою.

І саме тут проявляється ще одна грань свободи: філософське слово завжди ризиковане. Воно йде проти найлегшого шляху - шляху мовчання або банальності. Філософ, який говорить, наражається на нерозуміння, критику, осуд. Недарма історія філософії знає приклади переслідувань від Сократа до Джордано Бруно, від Спінози до мислителів XX століття, які опинилися під цензурою тоталітарних режимів. Але саме цей ризик робить слово справді вільним: його не можна замінити на безпечну фразу, не втративши сенсу. Мислитель ризикує, бо свобода без ризику порожня.

Філософське слово створює нову реальність. Коли мислитель формулює поняття, він не просто описує світ, створює інструменти для того, щоб інші могли осмислювати. Поняття «буття», «свідомість», «справедливість», «гідність», «сенса», «абсурд» - це не просто слова, це коди, через які ми читаємо світ. У цьому сенсі філософське слово - це акт творення: воно відкриває нові горизонти мислення, пояснює досвід, який раніше здавався хаотичним, і впорядковує реальність так, щоб у ній могла з'явитися свобода.

Однак свобода неможлива без відповідальності за те, як зрозуміють інші ті чи інші фрази. Слово може визволяти, а може маніпулювати. Можна використати мову для того, щоб людину знецінити, переконати в її нікчемності, спотворити реальність. Тому справжнє філософське слово - це слово, що прагне до істини, навіть якщо вона неприємна. Воно не має на меті підкорити слухача, але має на меті допомогти йому мислити самостійно. Філософ говорить не для того, щоб створити учнів, а щоб створити співрозмовників.

У сучасному світі, де інформація циркулює миттєво, а маніпуляції стали буденністю, філософське слово важливе як ніколи. Воно протистоїть поверховості, звільняючи людину від диктатури миттєвої реакції, повертає до питань, які потребують зосередження, терпіння, внутрішньої тиші. Можливо, саме тому сьогодні зростає інтерес до філософії: людина втомилася від

нав'язаних думок і прагне власного голосу, тож це шлях до того, щоб навчитися чути себе.

Таким чином, філософське слово є актом свободи на всіх рівнях: інтелектуальному, моральному, екзистенційному, соціальному. Воно починається як сумнів, розгортається як діалог, утверджується як відповідальність і завершується як творення нових смислів. Кожен, хто мислить і намагається висловити свою думку чесно, бере участь у цьому акті свободи. І поки існує філософське слово - існуватиме й простір, у якому людина може бути собою.

Миколаєнко Софія Володимирівна
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»
mv25-s.mykolaienko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Савицька Інна Миколаївна

КОРОНАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА: ВЛАДА МОВИ У ТВОРЕННІ СЕНСУ

Мова супроводжує людину від моменту, коли вона починає усвідомлювати себе. Ми часто сприймаємо слова як щось настільки буденне й очевидне, що їхня справжня природа стає непомітною. Вони здаються простими звуками або літерами, знайомими з дитинства, проте за цією звичністю приховується величезна сила, з якою мало що може зрівнятися. Мова визначає світ, у якому ми живемо; через неї ми мислимо, оцінюємо, будуємо стосунки й творимо власну історію. Саме тому філософське слово заслуговує на «корону»: воно не лише відображає реальність, а й формує її в найширшому та найглибшому сенсі.

Протягом історії людства філософи намагалися зрозуміти, що таке слово та яким чином воно пов'язане з внутрішнім світом людини. Античні мислителі стверджували, що слово здатне розкривати сутність речей. Платон вважав, що в правильній назві прихована істина, а в неправильній – омана. Аристотель говорив про мову як про інструмент мислення, за допомогою якого людина

переходить від хаотичних вражень до логічних суджень. У середні віки слово набуло сакрального виміру, адже через нього, за біблійною традицією, був створений світ. Новий час приніс інше бачення: мова стала вважатися основою суспільного договору та інструментом влади. У ХХ столітті філософія мови вийшла на перший план: Вітгенштейн, Соссюр, Гайдеггер, Дерріда й багато інших показали, що мова не просто виражає думку – вона її творить. Ми не спостерігаємо реальність «безпосередньо», а пізнаємо її через мовні конструкції. Усе, що ми розуміємо, ми розуміємо мовою.

Справжня сила мови проявляється в тому, що вона визначає наші межі осмислення світу. Якщо не існує слова для певного явища, воно ніби зникає з нашої свідомості. Коли не вистачає поняття, ми не можемо пояснити власні відчуття або події, що відбуваються навколо. Тож слова – це не лише інструменти опису; вони є формами, у які людська думка виливається. Через мову ми впорядковуємо світ, наділяючи його сенсами, яких він би не мав без нашої здатності називати. Можна сказати, що реальність, у тій мірі, у якій ми здатні її осягнути, складається не тільки з фактів, а й з інтерпретацій, які існують завдяки мові.

Ця властивість особливо помітна у сфері політики та міжнародних відносин. Саме слово є основою дипломатії. Підписані договори, офіційні виступи, коментарі посадових осіб, резолюції міжнародних організацій – це тексти, які визначають долі країн і народів. Міжнародне право побудоване на мові, і від того, яким буде формулювання, залежить тлумачення норм і межі відповідальності сторін. Слово може бути гнучким і багатозначним, і тому дипломатичний дискурс – це постійна боротьба за смисли. Навіть незначна зміна терміна може мати наслідки для безпеки, економіки, співпраці.

Сучасний світ показує, що слово може бути ще небезпечнішим, ніж зброя. Інформаційні війни, маніпуляція фактами, поширення фейків, створення ворожих наративів – усе це підтверджує, що реальність можна перекроювати не лише силою, а й мовою. Те, як описують подію медіа, часто впливає на суспільну реакцію більше, ніж сама подія. Мова формує образ ворога, оправдовує агресію

або, навпаки, сприяє солідарності. У руках недобросовісних політиків слово перетворюється на спосіб керування емоціями людей. У руках мудрих лідерів воно стає засобом творення миру.

Попри те, що політична сфера наочно демонструє силу слова, його значення у повсякденному житті не менш важливе. Ми називаємо свої переживання – і вже цим впливаємо на те, як ми їх проживаємо. Коли мова не дозволяє нам точно описати свій стан, нам важко зрозуміти себе. Брак слів часто стає причиною непорозумінь та емоційних конфліктів. Наші стосунки з людьми теж формуються мовою: вміння висловлювати підтримку, вдячність, турботу або, навпаки, недовіру чи роздратування – усе це визначає якість наших взаємин. Слова можуть бути теплими, як дотик, або болючими, як рана. Вони здатні надихати або знеохочувати, надавати сил або руйнувати впевненість.

Коли ми говоримо про коронацію слова, маємо на увазі не лише його велич, а й відповідальність, якої воно потребує. Влада слова проявляється в тому, що воно може впливати на думки й вчинки людей, а тому повинно бути вжите мудро й обережно. Філософське слово – це слово, що прагне істини, воно спрямоване на осмислення, а не на обман. Воно вимагає чесності та внутрішньої дисципліни, бо висловлене слово вже починає жити самостійно і може мати наслідки, про які ми навіть не здогадуємося.

Саме тому коронувати слід не будь-яке слово, а слово відповідальне. Мова, яка використовується бездумно, здатна спричинити непоправне. Але мова, яка вжита зі свідомістю й мудрістю, відкриває простір для діалогу, порозуміння і розвитку. Вона може вести людей до взаємоповаги, сприяти порозумінню культур, об'єднувати різні спільноти навколо важливих цінностей. Коли слово набуває філософського виміру, воно стає простором для росту й переосмислення, не дозволяючи нам задовольнятися поверхневими судженнями.

Культура слова є невід'ємною частиною культури мислення. Від того, наскільки уважно суспільство ставиться до мови, залежить рівень його інтелектуального й етичного розвитку. Якщо слово девальвується, знецінюється або використовується як інструмент маніпуляції, руйнуються основи довіри, а

разом із ними – й самі можливості конструктивного співіснування. Якщо ж слово має вагу, якщо його цінують, якщо вміють слухати та формулювати думки тоді суспільство здатне до злагоди та поступу.

У ХХІ столітті, коли інформація стала однією з головних форм влади, питання про владу слова набуває ще більшої актуальності. Ми живемо у світі, де інформаційні потоки деколи важливіші за матеріальні ресурси. Ми реагуємо не лише на події, а й на те, як про них говорять. Ми бачимо людей не такими, якими вони є, а такими, якими їх описують. Усе це робить слово одним із ключових інструментів сучасності.

Проте найбільша сила слова полягає в тому, що воно здатне відкривати нові горизонти. Через слово ми висловлюємо ідеї, які можуть змінити мислення, науку, культуру. Усе велике, що створило людство – усе, що рухало цивілізацію вперед – починалося зі слова: з думки, яка набула мовної форми, з фрази, здатної змінити уявлення про світ.

Коронація філософського слова – це визнання, що мова є не просто технічним інструментом комунікації, а глибокою духовною силою, яка визначає напрям розвитку людства. Це заклик до того, щоб ми ставилися до мови з повагою й усвідомленням, що кожне слово має силу творити або руйнувати. Коронуючи слово, ми коронуємо наш власний розум, нашу здатність мислити, розуміти й будувати майбутнє.

Майдікова Мілана Анатоліївна
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»
mv25-m.maidikova@nubip.edu.ua

викладач-консультант:
Шинкарук Василь Дмитрович

СВОБОДА ЯК ВИКЛИК:

ЧОМУ ЛЮДИ БОЯТЬСЯ ВЛАСНОГО ВИБОРУ?

Свобода традиційно вважається однією з фундаментальних цінностей людського існування. Вона лежить в основі правових систем, моральних норм і

політичної організації суспільств. Однак свобода ніколи не була лише правом чи привілеєм – вона завжди передбачає відповідальність. Саме тому свобода часто породжує не лише почуття піднесення, а й страх, який проявляється в ухиленні від вибору, униканні рішень та схильності покладати відповідальність на зовнішні сили. Причини цього страху мають глибокі філософські та психологічні корені.

Екзистенційна філософія підкреслює, що свобода є основою людського буття, але водночас і його тягарем. Жан-Поль Сартр стверджував, що людина «засуджена бути вільною», адже кожен вибір визначає не лише окрему дію, а й формує сутність особистості. Однак така відповідальність за власне життя створює глибоку тривогу: усвідомлюючи, що немає зовнішньої сили, яка диктує правильні рішення, людина змушена самотійно визначати напрямок свого існування. Це породжує страх помилки, страх втратити контроль та страх перед невідомим.

Психологічне вимірювання цієї проблеми також є значущим. Еріх Фромм у своїй концепції «втечі від свободи» наголошував, що свобода може викликати відчуття ізоляції та невпевненості. Замість того щоб використовувати свободу як простір для самореалізації, багато людей шукають опору у зовнішніх авторитетах, традиціях або соціальних нормах, які знімають необхідність робити власний вибір. Таке прагнення до підпорядкування, за Фроммом, є способом уникнути тривоги, що виникає разом зі свободою.

Соціальний контекст сучасності лише загострює ці явища. Людина живе у світі надлишкової інформації, нескінченних альтернатив і суперечливих вимог. Велика кількість можливостей не завжди розширює свободу – навпаки, вона може створювати паралізуючий тиск. У ситуаціях, де немає очевидно правильного рішення, відповідальність за вибір здається надмірною, а ризик помилки – неминучим. Тому деякі люди воліють відмовитися від самотійного визначення власного шляху, дозволяючи соціальному середовищу формувати їхні рішення.

Іммануїл Кант розглядав свободу як моральну автономію, яка ґрунтується на здатності діяти відповідно до внутрішнього закону розуму. Така свобода потребує зрілості, самодисципліни й усвідомленої відповідальності. Проте саме ці якості нерідко здаються людині надто складними, що знову ж таки спричиняє втечу від свободи у бік зовнішнього контролю, правила чи авторитету.

Страх свободи – це не слабкість, а універсальна риса людської психіки. Проте важливо усвідомлювати, що уникнення вибору не позбавляє від наслідків, а лише позбавляє можливості впливати на власну долю. Свобода – це завжди ризик, але водночас і простір для творчості, самовираження та розвитку. Лише прийнявши невіддільність відповідальності від свободи, людина набуває внутрішньої цілісності та справжньої автономії.

Таким чином, страх свободи зумовлений поєднанням психологічних і філософських факторів: тягарем відповідальності, небажанням зустрічатися з невизначеністю, впливом соціальних структур та природним прагненням до безпеки. Долаючи цей страх, людина не лише утверджує власну суб'єктність, але й відкриває шлях до повноцінного, усвідомленого існування. Свобода – це виклик, але саме він робить людину здатною вибудовувати своє життя як власний, а не нав'язаний кимось проєкт.

Література

1. Фромм Е. *Втеча від свободи*. – Київ: Видавництво «Юніверс», 2020.
2. Сартр Ж.-П. *Екзистенціалізм – це гуманізм*. – Харків: Фоліо, 2021.
3. Кант І. *Критика практичного розуму*. – Київ: Основи, 2019.
4. Камю А. *Міф про Сізіфа*. – Київ: Видавництво Жупанського, 2023.

Дячук Роксолана Дмитрівна
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»
mv25-r.diachuk@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Шинкарук Василь Дмитрович

ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО У СВІТІ, ЩО ЗАБУВ СЛУХАТИ

Ми живемо у час, коли слово втратило вагу. Воно летить у повітрі разом із тисячами інших – у стрічках соцмереж, у новинах, у швидких повідомленнях, які майже ніхто не перечитує двічі. У соцмережах люди часто пишуть, не думаючи: коментують, ображають, «ставлять лайки» на автоматі. Ми вимовляємо тисячі слів щодня, але рідко питаємо себе, що за ними стоїть. Ми говоримо багато, але слухаємо мало. І саме тому сьогодні як ніколи потрібне філософське слово - тобто те, що змушує замовкнути й подумати, яке не метушиться, а відкриває сенс.

Філософське слово - це не просто мова книжок і наукових термінів. Це голос людини, яка намагається зрозуміти себе і світ. Воно народжується не з бажання вразити, а з внутрішньої тиші. Таке слово не кричить, не нав'язує, не доводить - воно питає. І саме в цьому його сила: філософія не дає готових відповідей, вона вчить мислити, сумніватися, шукати істину навіть тоді, коли світ вимагає швидких реакцій і поверхневих висновків.

Сьогодні ми втратили звичку слухати не лише інших, а й самих себе. Шум навколо настільки гучний, що тиша здається чимось дивним, незвичним. Ми постійно гортаємо стрічку, слухаємо десятки коротких відео, переглядаємо сотні чужих думок - але рідко залишаємо час, щоб почути власну.

Філософське слово повертає нас до цього стану. Воно ніби нагадує, що цінність не у кількості сказаного, а у глибині того, що сказано.

Мені здається, що сьогодні бути філософом - це не обов'язково писати трактати чи цитувати великих мислителів. Це, передусім, уміння дивитися на речі ширше. Це коли замість того, щоб сперечатися, ти намагаєшся зрозуміти. Коли у звичайних словах - «любов», «добро», «вибір», - ти бачиш не просто

звуки, а вічні питання. І тоді навіть коротка розмова може стати маленьким філософським відкриттям.

Філософія вчить нас не боятися тиші, бо саме в ній слово стає істинним. І, можливо, у цьому її головна місія сьогодні - повернути світові здатність слухати. Коли ми почнемо слухати уважніше - не лише інших, а й себе, - тоді з'явиться шанс зрозуміти, що істина не живе у криках чи гаслах. Вона живе в простих словах, які вимовлені з думкою і почуттям.

Філософське слово - це як світло серед шуму. Воно не осліплює, а м'яко освітлює шлях. У світі, який забув слухати, воно повертає людині найважливіше - здатність мислити серцем.

Щербиненко Софія Тарасівна
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»
mv25-s.scherbynenko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Шинкарук Василь Дмитрович

ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Філософське слово – це інструмент, який допомагає нам краще зрозуміти себе і світ, а також змінює те, як ми думаємо і живемо; формує наші погляди, впливає на культуру і спрямовує суспільну свідомість до моральних ідеалів та соціальної справедливості. Ще з давніх часів філософи, зокрема Платон, використовували слово, щоб критикувати проблеми суспільства і пропонувати ідеї кращого життя.

У сучасному світі, перенасиченому інформацією, філософське слово набуває особливої важливості, оскільки воно вчить нас критично мислити і створює простір для діалогу та допомагає зберегти етику. Завдяки ньому ми можемо пізнавати себе, через нього ми усвідомлюємо свої моральні цінності та

бажання, розуміючи, що розвиток суспільства неможливий без розвитку внутрішнього світу кожної людини. Філософія заставляє людей думати та вирішувати – а що ж головне саме для тебе? Чим ти живеш та чого хочеш від цього життя?

Філософія – це не просто набір мудрих цитат і не марні міркування про сенс життя; це фундаментальна, яка прагне розвіяти наївність, надати критичне мислення та зняти рожеві окуляри. Людина повинна бачити тільки своїми очима. Філософія починається насамперед з сумніву в особистих думках і переконаннях, щоб проаналізувати їх та показує, що ваші уявлення про світ, швидше за все, ґрунтуються на культурних забобонах, біологічних інстинктах та випадковому досвіді, а не на твердій логіці чи об'єктивній істині. Зрештою, філософія часто не дає втішних відповідей. Замість того, щоб дати вам сенс, вона може показати вам, що сенс потрібно створювати, або що, можливо, його взагалі немає (нігілізм).

Філософське слово виступає потужним інструментом трансформації суспільної свідомості, адже воно не лише відображає наявні духовні та інтелектуальні орієнтири, а й формує нові ціннісні парадигми мислення. Через мову філософії відбувається осмислення фундаментальних понять буття, істини, свободи, справедливості, що стимулює критичне ставлення до усталених норм і відкриває простір для оновлення культурних і моральних засад суспільства. Таким чином, філософське слово перетворюється на чинник розвитку колективного розуміння світу, сприяючи духовному зростанню людини та поступу цивілізації.

Беспала Аліна Дмитрівна
гуманітарно-педагогічний факультет,
спеціальність «Міжнародні відносини»
mv25-a.bespala@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Шинкарук Василь Дмитрович

ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ ПРО ЛЮДИНУ НОВОГО ЧАСУ

Світ ХХІ століття відкрив перед людиною безліч можливостей, але разом із тим поставив перед нею нові випробування. Ми живемо в час, коли натиск інформації, стрімкий розвиток технологій та глобальні проблеми змінюють не тільки наше життя, а й саму природу людського мислення. На мою думку, головне питання сьогодні звучить так: чи зможе людина зберегти свою людяність у світі швидких змін?

З одного боку, ми стали ближчими один до одного. Соціальні мережі, міжнародні проєкти, онлайн-освіта – усе це стирає кордони між країнами та культурами. Людина може працювати дистанційно, спілкуватися з людьми з різних країн і впливати на суспільство навіть із власної кімнати. Однак, як я вважаю, водночас ми стали більш самотніми: віртуальний простір не завжди здатний замінити справжнє людське спілкування, тепло погляду або підтримку друга в реальному житті.

ХХІ століття також став часом переосмислення цінностей. Колись успіх вимірювався матеріальними речами, а сьогодні дедалі частіше – внутрішнім станом людини: її стабільністю, стресостійкістю, умінням піклуватися про свій психологічний стан. На мою думку, саме духовність і мислення стають ключовими орієнтирами сучасності. Ми повертаємось до філософії не як до абстрактної науки, а як до життєвої потреби – адже кожному з нас потрібні відповіді: хто я? в чому сенс мого життя? як знайти гармонію із самим собою та світом?

Водночас сучасна людина зустрічається з новими викликами. Екологічна криза, війни, інформаційні маніпуляції, штучний інтелект – усе це створює відчуття невпевненості. Але я переконана, що саме усвідомленість та глибоке мислення допоможуть нам знайти шлях вперед. Людина повинна навчитися не просто споживати інформацію, а відповідально її використовувати. Світ ХХІ століття потребує мислячої особистості, яка не боїться ставити запитання та робити моральний вибір.

Якщо раніше філософія здавалася тільки теорією, то сьогодні, на мою думку, вона стає практичним інструментом життя. Ми вчимося слухати себе, поважати інших, обирати між добром і злом, формувати власну позицію. Філософія допомагає не втратити себе серед шуму світу – вона вчить нас бути людьми.

Ще один важливий аспект нашого часу – відповідальність. Людина ХХІ століття має потужний вплив: слово, допис у мережі або навіть мовчання можуть змінити долю конкретної людини чи цілої спільноти. Як я вважаю, справжня сила сьогодні полягає не в технологіях, а в здатності людини діяти свідомо, з повагою до життя та людської гідності.

Підсумовуючи, я бачу ХХІ століття як період великих шансів і водночас серйозних випробувань. Ми можемо створити світ співпраці, миру та розвитку – або втратити людяність у гонитві за швидким успіхом. На мою думку, головна місія сучасної людини – зберегти серце, яке вміє думати, відчувати і співчувати. Якщо ми поєднаємо технології з мудрістю, інновації з гуманністю, а свободу з відповідальністю – тоді наше століття зможе стати справді гідним людини.

Коломієць Наталія Миколаївна
факультет харчових технологій та
управління якістю АПК
спеціальність «Громадське здоров'я
та нутриціологія»
hz24-n.kolomiets@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро Іванович

МОЯ ЖИТТЄВА КРИЗА: У ГОНИТВІ ЗА НЕВЛОВНИМ «ВСТИГНУТИ»

Час, невблаганний і байдужий, став моїм особистим катом. Кожен ранок розпочинається не з аромату кави, а з оглушливого внутрішнього крику: «Ти вже запізнюєшся!». Цей крик – саундтрек моєї персональної кризи, кризи людини, яка усвідомила, що безнадійно не встигає жити.

Щодня я прокидаюся у полоні нескінченного списку справ. Робота, що вимагає постійної концентрації та креативності, домашні обов'язки, які накопичуються з катастрофічною швидкістю, саморозвиток, що перетворився на ще один пункт у щоденнику, друзі, яким вічно обіцяєш зустрітися «наступного тижня». Життя перетворилося на спринт, в якому фінішна стрічка постійно віддаляється, залишаючи по собі лише виснаження та відчуття провини.

Це не просто втома. Це глибоке, екзистенційне переживання власної неспроможності й страху розчинитися у нескінченній гонитві за очікуваннями.. Суспільство, просякнуте ідеологією продуктивності, диктує свої правила: бути успішним, ефективним, завжди в ресурсі. Соціальні мережі лише підливають олії у вогонь, демонструючи ідеальні картинки чужих життів, де люди, здається, встигають усе: і кар'єру будувати, і подорожувати, і пекти ідеальні круасани. На цьому тлі власне життя виглядає як чернетка, списана поспіхом і з численними помилками.

Спочатку я намагалась боротися. Тайм-менеджмент, планування, техніки усвідомленості – я випробувала увесь арсенал сучасного «успішного» бійця. Та що більше я намагалась втиснути у двадцять чотири години години, то гучніше

лунав внутрішній голос, що я все одно щось пропускаю. Це «щось» – невловний синдром втрачених можливостей, страх обрати не той шлях, не ту кар'єру, не те життя.

Криза досягла свого апогею, коли я усвідомила парадоксальну річ: у гонитві за тим, щоб усе встигнути, я перестала відчувати смак самого життя. Я механічно виконувала завдання, не замислюючись над їхнім сенсом. Радість від досягнень нівелювалася тривогою про наступні виклики.

І саме в цій точці виснаження прийшло прозріння. Можливо, сенс не в тому, щоб встигнути все, а в тому, щоб дозволити собі не встигнути? Прийняти власну обмеженість і скінченність часу не як поразку, а як умову для вибору. Вибору того, що справді має значення – того, що резонує з моєю сутністю, а не з очікуваннями інших.

Сьогодні я вчуся говорити «ні» – нецікавим проектам, токсичним людям, нав'язаним очікуванням. Я вчуся знаходити радість у моментах "нічогонероблення", коли можна просто спостерігати за хмарами або слухати музику, не картаючи себе за «непродуктивність». Моя криза ще не минула, але вона трансформувалася. Із руйнівної сили вона перетворилася на каталізатор переоцінки цінностей. Я все ще не встигаю, але тепер я принаймні намагаюся встигнути головне – жити, а не просто функціонувати.

Макогон Володимир Костянтинович
ННІ енергетики, автоматики і
енергозбереження
спеціальність «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»
eee24-v.makohon@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Супрун Аліна Григорівна

ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО – ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ...

Відомо, що філософія – «матір» усіх наук та всього мислення людства. Проте це так і залишиться абстрактною фразою, якщо детально не задуматися над тим, яку роль може відіграти філософія в нашому житті.

За допомогою філософії ми можемо трансформувати українське суспільство настільки, що ця модель стане прикладом для наслідування у всьому світі.

Якщо поглянути на нашу історію, то можна побачити, що Україна знаходиться на перетині багатьох культур. Православ'я та католицизм, Річ Посполита та Московське царство, європейська думка та народна творчість - усе це можна позитивно перетворити з точок роз'єднання суспільства на активну суспільну дискусію, у якій створяться умови для появи нових ідей та теорій.

Для того, аби використати цей фундамент, нам потрібен певний інструмент. Можна було б припустити, що наука допоможе в цьому, проте, на мою думку, ця область людської діяльності обмежує людське мислення: за допомогою науки ми не можемо говорити про людську мораль, любов, культуру тощо.

Тому саме тут як альтернатива будь-якому іншому виду знання виходить філософія, яка об'єднує в собі всі сфери думки та людської культури, яка по-справжньому відкриває нам горизонт мислення.

Якщо взяти до прикладу християнство, то за допомогою філософії ми можемо об'єднати православне та католицьке світосприйняття, можемо першими зробити вагомі кроки до об'єднання християнства в одну Церкву. За допомогою цього ми не лише зможемо об'єднати цілі народи під однією ідеєю своїм прикладом, а і розвинути всі ідеї, які виникли через вплив християнства.

Поширивши ці ідеї на політичний устрій, ми могли б створити державу, яка існувала б не за рахунок страху, як це пропонував Макіавеллі, а яка жила б на засадах любові, що було б дійсно революційним концептом у політиці. А так як політика впливає і на економіку, і на культуру, і на життя громадян в цілому, то цей наслідок глибоко вплинув би на всю подальшу історію не тільки нашої держави, а і нашого географічного регіону якнайменше. Як окремий приклад цього впливу можна привести те, що вплив християнської ідеї на економіки міг би створити нову концепцію капіталізму, де в основі лежить не протестантська етика Макса Вебера, спрямована на продуктивність, а початкове християнство, через що сама економічна система була б спрямована не на нескінченний розвиток, а на саму людину, на вищі ідеали тощо.

Філософія – найсильніший інструмент для створення не тільки послідовного світогляду на світ, а й засіб для створення нового суспільства або для лікування його проблем. Саме філософія, а не психотерапія чи соціологія або інша наука про суспільство потрібна людству в умовах криз та розладу в соціумі.

Зозуля Артем Андрійович
ННІ енергетики, автоматики і
енергозбереження
спеціальність «Електроенергетики,
електротехніки та енергозбереження»
eee24-a.zozulia@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Супрун Аліна Григорівна

КОРОНАЦІЯ РІВНОВАГИ: СЛОВО-АРБІТР У ХАОТИЧНОМУ СВІТІ

Часто, розмірковуючи про «коронацію філософського слова», уява малює нам яскраві, але односторонні поняття: Свобода, Розум, Добро. Ми коронуємо їх, бажаючи утвердити ідеал. Проте, історія не раз доводила: будь-яка абсолютна ідея, позбавлена свого протилежного полюса, здатна перетворитися на тирана.

Тоді як її суперник, наприклад, Бунт чи Нестяма, лишається в тіні, набуваючи руйнівної сили. Виникає питання: чи існує слово, гідне корони не як переможець у цій вічній боротьбі, а як верховний арбітр, що запобігає самій битві? Я вважаю, що таке слово є. І це слово – Рівновага.

Коронувати Рівновагу – не означає вибирати ще один «позитивний» концепт. Це означає визнати фундаментальний закон буття, що пронизує всі його рівні. Цей принцип – не статичний стан спокою, а динамічна, жива гармонія, яка народжується з самої боротьби протилежностей. Всесвіт, начебто, прагне хаосу, але водночас невпинно рухається до порядку та рівноваги, створюючи стійкі системи з безладдя. У природі ми спостерігаємо це щодня: рослини конкурують за сонячне світло та ґрунт, але разом утворюють екосистему, де їхня суперниця стає умовою взаємного виживання.

Цей же закон діє і в людині. Жодна особистість не є монолітом. Ми – це безперервний внутрішній діалог, а інколи і конфлікт, різних якостей. Людина може бути неймовірно трудолюбною та доброю, але водночас – егоїстичною та жадібною. І ця внутрішня боротьба – не вада, а джерело нашого розвитку, нашого вибору. Рівновага тут виступає тим самим ланцюгом, що не дає одній якості повністю підпорядкувати іншу, зберігаючи цілісність нашої психіки.

Навіть у глобальних, геополітичних процесах принцип Рівноваги залишається провідним. Країни, що демонструють агресивну зовнішню політику, часто нагадують вовка в овечій шкурі: їхня поведінка – це не завжди прагнення до війни, а інструмент підтримання балансу сил, спроба відстояти свої інтереси в складній системі міжнародних відносин. Стабільність у світі часто тримається не на абсолютній довірі, а на усвідомленні крихкості цієї рівноваги та катастрофічних наслідків її порушення.

Таким чином, коронуючи слово «Рівновага», ми коронуємо не чергову утопію, а мудрість самого життя. Це визнання того, що світ складніший за прості опозиції «добре/погано». Це готовність бути не воїном на полі битви ідей, а тим самим ланцюгом, що не дає силам Добра і Зла розірвати один одного і знищити світ. У цьому – його верховна влада. У цьому – його справжня коронація.

Зозуля Артем Андрійович
ННІ енергетики, автоматики і
енергозбереження
спеціальність «Електроенергетики,
електротехніки та енергозбереження»
eee24-a.zozulia@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Супрун Аліна Григорівна

ШЕПІТ МАТЕРІ: ЧОМУ ЗЕМЛЯ КЛИЧЕ НАС ЧЕРЕЗ БУРЮ?

Земля – не просто планета. Вона – наша праматір, що дарувала нам життя, годувала своїми плодами, поїла чистими водами й дарувала дах під зоряним небосхилом. Але ми, її діти, зростаючи, почали вважати ці дари чимось належним. Ми забули мову вдячності, замінивши її мовою користі.

Колись люди жили в ритмі природи, відчуючи себе її частиною. Вони не будували гігантських теплиць, не створювали автоматизованих загінів, бо розуміли: Земля – не безмежний склад, а живий організм, з яким потрібно знайти спільну мову. Сьогодні ж ми руйнуємо цю зв'язність. Ми вважаємо, що технології підкорили її, перетворивши на ресурс для наших гаджетів і сировин для нашої ненажерливої споживацької культури. Пластик, відходи, отруйні викиди – це не просто сміття. Це символи нашої зневаги.

І наша Мати почала відповідати. Вона не мстить – вона розмовляє з нами єдиною мовою, яку ми, здається, ще здатні почути – мовою сили. Через люті торнадо, руйнівні повені та спалюючу спеку вона не кричить від люті, а шепоче нам у пориві вітру: «Подивіться на нас. Згадайте про нас».

Кожна стихія – це не покарання, а відчайдушний заклик до тверезості. Вона намагається прокинути нас, колишніх дітей, що заблукали в лабіринтах власного егоїзму. А дім за її спиною – це не лише холодний вакуум і падаючі метеорити. Це символ нашої самотності у Всесвіті. Вона – наш єдиний притулок, наш будинок, який ми самі підпалюємо.

Почуємо ж, нарешті, не грім її гніву, а тихий стогін болю в дощі. Зупинимось. І згадаємо, що ми – не царі природи, а її діти. І наша найголовніша

технологія майбутнього – не новий спосіб видобутку, а забуте мистецтво вдячності та піклування про наш спільний дім.

Гавриленко Вадим Євгенович
агробіологічний факультет
спеціальність «Агрономія»
vadym17112005@gmail.com
викладач-консультант:
Кичкирук Тетяна Василівна

АГРАРНИЙ ПРАГМАТИК, ЯКИЙ МРІЯВ СТАТИ ФІЛОСОФОМ

Життя - це коло, яке колись завершиться. Ви здивовано скажете, що коло ніколи не завершується, але ж і гальмування - це також рух! У цьому і фішка життя. Бачити, що воно є колом і жити так, немов воно ніколи не завершиться. Шукати себе у всіх сферах. Вірити у свої сили.

Пошук себе – це найважче що може бути. Пріоритети завжди змінюються. Цим цікава людина. Думки кружляють в голові, немов літаки над людним Нью-Йорком або місцями клубок ниток, який впав з дев'ятого поверху і заплутався у кущах гібіскусу. Це робить з нас людину. Думка дає поштовх. Силу, напрямок, віру, матеріалізацію. Переведення свідомого із підсвідомого і ти відчуваєш, що ти живеш. Моя історія була завжди на межі двох протиріч. Свідомо обрати для себе: аграрні науки або філософські. З цього почалося війна зі своїм «Я». Усе своє життя я живу мистецтвом, словом, книгою і розвитком. Вважаю, що у сучасному світі людину зробить людиною театр, який я свідомо регулярно відвідую з десяти років. Без сумніву, «ще один побачений спектакль - ще одне прожите життя». Найбільше любив і люблю історію. Можу встати о третій ночі і розповісти усі 4 універсали Української Центральної Ради або навіть більше - адже немає такої теми, яку б я не перечитав з цікавості десятки разів. Я з'їв зуби, але обрав агрономію. Я її шалено люблю, захоплююся і знаю. Але боляче і місяцями відчуваю зраду до себе, що не став філософом і думаю чи правильно вчинив.

Коли на першому курсі ми почали вивчати філософію, я немов ожив. Серед без кінцевих сільськогосподарських машин і формул зустрів Тетяну Василівну, з якою кожен семінар був для мене святом. Філософія була першою парою. Багато хто не приходив, адже «не на часі», «краще посплю», «я агроном, нашо мені філософія?». Хто приходив - часто радів прочитаному тексту з чату «GPT». А для мене - це завжди було свято. Я цілий вечір думав над обраною темою, згадував свій досвід і відчував себе шаленим оратором, якого вислухають і ми разом зробимо висновки. Одягав гарний одяг і мимоволі посмішка з'являлася на моєму обличчі. Викладач завжди давала мені сильну мотивацію та віру. І тоді стало ще болючіше, що не став філософом. Які ж цікаві були лекції... Вона була на останній парі у п'ятницю. Так, мені самому смішно з цього розкладу, ніби університет давав Адаму яблуко спокуси: поїхати додому чи сидіти. Але я завжди там був, адже мені це було істинно цікаво. Остання пара була сповнена болю. Я розумів, що вже не буде соціогуманітарних дисциплін. Іспит пройшов максимально легко. Я не готувався ні хвилини, адже знав, що я готувався до нього усе життя. Я склав його на 100, але більшої пустоти не відчував ніколи у житті. Голова прокручувала спогади і висновки. Настанови міцно зав'язалися у розумі і я зрозумів, що філософія - це не завжди бути філософом. Достатній рівень знань з філософії - це базовий мінімум, який має мати кожна адекватна особистість. Це робить нас людиною.

Прошло вже майже 2 роки. Зараз я на 3 курсі. Я став дуже відомим «Помідорним магнатом», вирощую сотні колекційних сортів, займаюся селекцією і насінництвом, консультую сотні людей по всьому світу, працюю в агросфері і успішно розвиваюся далі. Мене знають по всьому світу і науковці тиснуть руку. Пишуть десятки газет, журналів та сайтів. Беруть інтерв'ю. Ніколи не думав, що у свої 20 досягну цього. І можливо тільки зараз розумію, що якби я був простим прагматиком, якого цікавлять гроші - я б нічого подібного не отримав. Адже мій розум і бажання розвиватися зробили з мене того – ким я є зараз. І я з гордістю я себе називаю «Овочівником з філософським підходом». Я

більше не обираю між двома сторонами: агрономія чи філософія. Я поєдную і кайфую, що можу розвиватися у двох напрямках.

Усе що не робиться - на краще. Що було - я вже бачив. Що буде - далі побачу. Але я щиро вірю, що філософія врятує людську самотність та надасть силу і свідоме завжди переможе. Це запорука для того, щоб отримати сильну націю з важливими принципами і цінностями. Звертайтеся до себе і не бійтеся шукати відповіді на питання. Тільки безумовна дискусія і розвиток приведуть Вас до успіху. І хай всі сміються, що ви не так як всі. Проживайте на максимум і живіть не лише матеріальними благами, які є важливими, а і розвивайте власне «Я».

Я щиро дякую своєму викладачу - Кичкирук Т.В., і я присвячую цей текст їй.

«Ви не зобов'язані бути великим, щоб почати. Але зобов'язані почати, щоб стати великим».

Грушкевич Артем Олександрович
факультет землевпорядкування,
спеціальність «Геодезія та
землеустрій»,
Викладач консультант:
Кичкирук Тетяна Василівна

ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЦЕ - ДУША РОЗУМУ

Філософське слово – це не просто форма вислову, не просто інструмент мислення. Це – душа розуму, його найвища маніфестація. Воно народжується там, де людина перестає бути спостерігачем і стає шукачем істини. Саме тому філософське слово можна назвати королем серед усіх слів – воно має силу змінювати свідомість, пробуджувати дух і відкривати нові горизонти пізнання.

“Коронація філософського слова” – це образний акт визнання цієї сили. Це момент, коли людське слово набуває гідності, величі, внутрішньої глибини. Коли воно перестає бути звичайним засобом комунікації і стає інструментом самопізнання, роздумів, духовного пошуку. У цю мить слово підноситься над

буденністю, над суєтою повсякденних турбот і виявляє свою справжню природу – бути носієм істини.

Ще у давнину мислителі розуміли, що все починається зі слова. Для Геракліта логос був світовим законом, для Платона – шляхом до ідеї, для Августина – відображенням Божої мудрості. Вони коронували слово, визнаючи його владу над хаосом людських думок. І ця влада не деспотична, а благородна – адже філософське слово не наказує, воно переконує; не руйнує, а зцілює; не принижує, а підносить людину до духовних висот.

Філософське слово – це промінь у мороці невідомості. Воно допомагає людині осмислити власне існування, знайти сенс у буденному, побачити красу навіть у складних питаннях життя. Його сила – у пошуку, у безперервному русі думки. Воно вчить не зупинятися на поверхневих судженнях, не приймати істину на віру, а відкривати її самостійно. Через філософію людина ніби розмовляє з Всесвітом, намагаючись почути його відповідь.

“Коронація філософського слова” – це тріумф розуму над байдужістю, істини над забобою, духу над матерією. У цій коронації бере участь кожен, хто наважується мислити. Бо справжня влада філософського слова не в тому, щоб панувати над людьми, а в тому, щоб панувати над незнанням. І чим більше людей навчається мислити самостійно, тим могутнішим стає це слово.

У сучасному світі, де панує інформаційний шум, філософське слово знову потребує своєї коронації. Воно має повернути собі авторитет, загублений серед потоків швидких новин і поверхневих суджень. Людству потрібно відновити повагу до глибини, до роздуму, до тиші, в якій народжується істина. Бо лише тоді, коли слово буде осмисленим, воно стане справжнім – і зможе керувати не масами, а серцями.

Як висновок можна сказати, що коронація філософського слова – це не одноразова подія, а постійний процес. Це духовне оновлення, яке відбувається щоразу, коли людина замислюється над сенсом життя, добра, істини, свободи. І поки існує мислення, поки живе запитання “чому?”, – філософське слово залишатиметься коронованим. Воно буде тримати на своїй голові не золоту

корону влади, а вінок мудрості – символ вічного прагнення людини до пізнання себе і світу.

Kotliarova Diana Mykolaivna,
Faculty of Humanities and
Pedagogy,
International Relations,
kotlarovadianka@gmail.com
Lecturer-consultant:
Khrystiuk Svitlana Borysivna

THE CORONATION OF THE PHILOSOPHICAL WORD

There are words that pass like the wind – fleeting, unnoticed. And there are words that stay – carved into the foundation of human consciousness. Such words, born from the depths of thought, sanctified by doubt and pain, receive their crown – they become philosophical ones. Their greatness is not in loudness, but in eternity. Their power lies not in ruling over others, but in guiding humanity toward truth. This, for me, is the coronation of the philosophical word.

A philosophical word is the moment, when language ceases to be merely a tool of communication and turns into a path of discovery. When Socrates said, “I know that I know nothing,” he was not trying to impress – he was opening the gates to infinite understanding. When Hryhorii Skovoroda declared, “Know yourself,” he was not crowning himself, but the very truth that lives within each of us. In such moments, a word no longer belongs to its author. It becomes alive – free as thought, strong as faith. Every coronation is a form of recognition. Yet a philosophical word needs no throne, no applause. Its crown is human understanding; its kingdom is our minds. The more we listen, reflect, and question, the wider its power spreads – the unseen monarchy of the thinking word. Philosophy does not make a person richer or greater; it makes one deeper. It teaches us to see meaning where others see coincidence, and to hear truth where silence reigns.

I believe that today, in an age of excess information, the philosophical word needs revival more than ever. We have lost the habit of listening to silence, of pondering, of seeking reasons. We have learned to answer quickly, but forgotten how to question deeply. That is why the word that makes us think must reclaim its throne. It should return to humanity its spiritual center – remind us that truth does not emerge in haste, but ripens in reflection. The philosophical word is a fire that does not burn, but illuminates. It does not call for battle, but leads to insight. It does not shout – it speaks quietly, like a prayer echoing through the centuries. And even when time erases languages, nations, and empires – these words endure. For within them lies the very essence of being human: the desire to understand, to doubt, to seek.

The coronation of the philosophical word is, in essence, the coronation of the human spirit. Everyone who dares to think, to question, to search for truth, becomes part of this eternal ritual. The kingdom of philosophy knows no borders, and its throne stands in the heart of everyone who can see the world not merely with eyes, but with reason. Perhaps the true crown of the philosophical word is neither gold nor glory. It is the faith that thought can change a person – and a person can change the world. As long as we keep searching for meaning, the word shall reign. Its power is eternal, and its triumph is that it never fades.

Rozhkova Veronika Oleksandrivna,
Faculty of Humanities and Pedagogy,
International Relations,
vrozhkova81@gmail.com
Lecturer-consultant:
Khrystiuk Svitlana Borysivna

REMAINING HUMAN IN THE WORLD OF TECHNOLOGY

I was born in a world that never stands still. The 21st century is a time when seconds matter more than years used to. Today, people live between a smartphone screen and an endless stream of information. We have the ability to communicate with anyone, anywhere on the planet, but sometimes we become lonelier than ever.

The 21st century is an era where reality mixes with virtuality. We are constantly connected, but often lose our true connection - with ourselves, with nature, with other people. We have thousands of “friends” on social networks, but sometimes there is no one to share the silence with. Modern people are looking for meaning among likes and news feeds, and often forget: real life is not updated by pressing a button.

The world has become fast, technological, smart. We fly into space, create artificial intelligence, treat diseases that once seemed like a sentence. But at the same time, we have lost something very human - the ability to stop and feel the moment. A person of the 21st century knows how to click, swipe, scroll - but does he always know how to listen, love, sympathize?

It seems to me that the main challenge of our era is to remain human among machines and numbers. Because technology will not replace the heart. They can show us the way, but will not teach us to choose the right way. The modern world seems to be testing us for strength: will we be able to combine progress and morality, speed and wisdom, the power of reason and the warmth of the soul?

But despite everything, I do not consider our time to be bad. On the contrary, it is incredible. We have witnessed discoveries that generations have dreamed of: treatment of incurable diseases, artificial intelligence, space travel. A person of the 21st century has revealed the power of his mind, but now he must learn to manage it wisely. Because technology is only a tool, not a goal.

The real danger is not in machines, but in the fact that we ourselves can become like them: indifferent, mechanical, soulless. The world is digital, but the heart must remain warm. Moreover, this is the greatest test of our time.

It seems to me that the main mission of a person in the 21st century is to find a balance. Between progress and spirituality. Between comfort and conscience. Between “having” and “being”. We have learned to create intelligent robots, but we must learn to remain good people. We conquer space, but sometimes we cannot conquer our own pride. We strive for immortality, but we forget to simply live. And yet I believe in man. I believe that modernity will not destroy humanity. Because even in the world of

artificial intelligence and virtual reality, there is a place for a genuine smile, a sincere look, hugs that do not require Wi-Fi.

The man of the 21st century is not only a consumer of technology, but also a creator of a new culture, a new ethics, a new world. And it depends on each of us what this world will be: cold and soulless or bright, intelligent and warm. Perhaps right now we are standing on the verge of a new human awakening - when progress and heart, mind and soul will unite again. And then the 21st century will become not just a time of great discoveries, but a time of great humanity.

Raisa Poymanova,
Faculty of Humanities and Pedagogy,
International Relations,
mv24-r.poimanova@nubip.edu.ua
Lecturer-consultant:
Khrystiuk Svitlana Borysivna

THE MEANING OF LIFE IN THE AGE OF TECHNOLOGY: HOW NOT TO LOSE HUMANITY IN THE DIGITAL WORLD

We live in a time when the world is changing faster than ever before. Just a century ago, people marveled at electricity, radio, or the first airplanes. Today, artificial intelligence writes texts, paints pictures, and even holds conversations that are almost indistinguishable from human ones. The world has become digital – fast, flexible, and constantly shifting. Yet, amid this flow of information, screen glow, and endless notifications, an ancient question still echoes: What is the meaning of life? And are we losing it while creating a world where technology replaces everything – even humanity itself?

Technology gives us the illusion of omnipotence. We can instantly learn any fact, talk to someone from another continent, and store thousands of memories in just a few gigabytes. But the more we expand the boundaries of our technical capabilities, the more we face inner emptiness. A person who has everything may still feel that something vital is missing – the living sense of self, the meaning of existence.

Because meaning cannot be found in news feeds or digital achievements; it is born in relationships, in compassion, in the ability to love. The digital era has brought a paradox: the more we communicate, the lonelier we become. Every day we exchange hundreds of messages but rarely look each other in the eyes. Social networks teach us to appear happy rather than be happy. We build online images that separate us from our true selves. A person slowly turns into an avatar – a beautiful picture that hides fear, exhaustion, and the lack of understanding of one's own essence. Moreover, this is where the loss of humanity begins.

Yet technology itself is not evil. It is merely a tool. The real question is: who wields it? Technology can destroy – or it can heal. It can depersonalize – or reveal something greater within us. Thanks to it, we cure diseases, explore the universe, and overcome distance. However, no program can teach us how to love. No algorithm can grasp pain or forgiveness. Therefore, the main responsibility of modern humanity is not to reject progress, but to make it human.

The true meaning of life is not to be the smartest, the most successful, or the most technologically advanced. Its essence lies in the ability to remain human when everything around us becomes mechanical. To resist letting screens replace real communication, to refuse letting artificial intelligence decide what is good or evil, to make each day alive – not just data, but experience.

We must learn not to live against technology but alongside it – in such a way that humanity remains at the center of existence. Because only humans can dream, create, empathize, and find meaning where none seems to exist. Machines can calculate, analyze, and predict – but they cannot feel. And without feelings, there is no life.

Thus, in the digital world, we should not seek new meanings but rather rediscover the old ones – the human ones. Love, kindness, responsibility, mutual respect – all these have not lost their power, even if today a screen stands before us instead of a person. Technology changes the form of life, but not its essence. And that essence is to remain alive, honest, and capable of compassion. Only then will the world we have built not become a trap but an extension of our soul.

We should not fear the future. We should fear only one thing – losing ourselves. And if we manage to preserve our humanity among machines, then the age of technology will not be the end but the beginning – a new stage of evolution, where humankind will finally learn what it truly means to be human.

Revenko Darina Oleksandrivna,
Faculty of Humanities and Pedagogy,
International Relations,
revenkodarina122@gmail.com
Lecturer-consultant:
Khrystyuk Svitlana Borysivna

THE HUMAN BEING AS THE CREATOR AND PRISONER OF PROGRESS

Humanity has always sought to transform the world around it. From the first tools to modern computers and artificial intelligence, people have searched for ways to make life easier, to overcome the limitations of nature, to make the world more comfortable and secure. This very aspiration has become the foundation of what we call progress. Yet today, the question arises more sharply than ever: does progress truly serve humanity, or have we become captives of our own achievements? This question is not merely philosophical – it touches the essence of modern existence and defines the future of our civilization.

Throughout history, the human being has acted as a creator. The power of reason, imagination, curiosity, and labor has made it possible to create what once seemed impossible. We have learned to harness energy, build megacities, cure deadly diseases, fly into space, and explore the deepest parts of the ocean. Every invention has opened new horizons, shortened distances, and erased borders between peoples and nations. It might seem that humanity has reached the point where it can fully control its destiny. Yet, as is often the case, the power we have gained has another side.

The modern world is increasingly dependent on technology. What once served merely as a tool has now become an inseparable part of our daily lives. Smartphones,

computers, the Internet, social networks – all these make life easier but also create new forms of dependence. People grow accustomed to instant answers, fast information, and convenience, but they lose patience, deep reflection, and the art of genuine communication. We look less into each other's eyes and more into screens. We have become inhabitants of a virtual world that gradually replaces reality.

Progress, which was meant to be our ally, has begun to control us. Algorithms decide what we see, read, and think. We willingly share our personal data, allowing machines to know more about us than even our closest friends. At times, it seems that technology does not just assist us – it shapes our very way of being. Here lies the central paradox: we have created a system that was supposed to make us free, yet we have become its captives.

But it is not only digital technologies that make humanity dependent on progress. Scientific and technical development has another dark side – the ecological one. In the pursuit of growth and comfort, we are exhausting the planet's resources, polluting the air, water, and soil, and destroying ecosystems. What we once considered a victory over nature is gradually turning into a threat to our own existence. Global warming, natural disasters, and environmental degradation are all consequences of our uncontrolled activity. We have built a world of immense technological potential, yet we have endangered life itself on Earth.

Still, despite these dangers, progress is not inherently evil. It reflects our very nature. The human being cannot stop creating. Within us lies the eternal drive for discovery, innovation, and self-improvement. Yet it is essential that development does not destroy spirituality, humanity, and moral values. Morality and culture determine the direction of progress – whether it serves good or evil. If every

scientific discovery were guided by ethical reflection, the world might have avoided many tragedies. The problem lies not in technology itself but in the fact that people often forget: it is a means, not an end.

Today, humanity stands at a crossroads. We possess immense power – the power of knowledge, technology, and information. But this power requires wisdom. The future depends on whether we can learn to remain masters of progress rather than its

prisoners. To do so, we must once again place the human being at the center of civilization's development. Progress should serve human dignity, personal growth, and the preservation of life – not blind consumption or control.

Thus, the human being is both the creator and the prisoner of progress. We shape the world we live in, and it is up to us to decide whether it becomes a space of freedom and development or a technological trap. Progress cannot be stopped, but it can be made humane. True advancement begins not when we invent new machines, but when we learn to use the fruits of our intellect responsibly. Only then will the human being remain the greatest value in the world they have created.

Kukhar Vitalina,
Faculty of Humanities and Pedagogy,
International Relations
mv24-v.kukhar@nubip.edu.ua
Lecturer-consultant:
Khrystyuk Svitlana Borysivna

SELF-REALIZATION AND CHANGE: HOW MODERN HUMAN IS SHAPED BY RAPID SOCIAL, TECHNOLOGICAL, AND CULTURAL SHIFTS

The fundamental human quest for self-realization, the process of understanding and actualizing potential, has become more complex in our contemporary era. Modern person now navigates a world in permanent flux, shaped by relentless technological acceleration, profound cultural transformation, and social fragmentation. This journey, once undertaken within relatively stable parameters, is now a dynamic with change itself, creating both unprecedented opportunities and profound challenges for personal development and identity formation.

Contemporary society is characterized by a state of transitivity, a condition of multiplicity, variability, and uncertainty. This environment differs dramatically from the past, where self-realization often unfolded within predictable social structures and lifelong communities. Today, the dissolution of these traditional anchors complicates

the process, generating a unique modern tension. While technological and social changes offer freedoms and access to diverse ways of being, they simultaneously create an undercurrent of insecurity and constant tension as individuals struggle to maintain their footing on shifting terrain.

Nowhere is this tension more evident than in our relationship with digital technology, which presents a profound paradox. On one hand, the information environment offers expansive new territories for identity exploration and connection. On the other hand, it can foster a disconnect between authentic

emotional experience and curated digital identity, leading to a sense of psychological discomfort. The very tools that enable creative self-expression can also undermine the deep self-reflection necessary for substantive growth, demanding a new type of personality that can maintain coherence across physical and digital realities.

Traditional cultures were held together by stable relationships and kinship, providing a clear framework for identity. Modernity, however, is organized around power and consumption, teaching compartmentalization and separating our professional, personal, and spiritual lives. This fragmentation prioritizes the accumulation of knowledge over the development of wisdom, making self-realization a project of navigating overwhelming information rather than deepening understanding through stable relationships.

Despite these challenges, pathways to meaningful self-realization remain. Some researchers point to rootedness in everyday life, personalizing daily routines and environments to create stabilizing foundations amid the chaos.

Another approach involves conscious self-transformation, a deliberate project of increasing one's measure of vitality, complexity, and capacity for growth. Central to this process is the cultivation of self-awareness through practices like mindfulness and reflection, which help counterbalance modern fragmentation. By consciously building good character and connecting to something greater than oneself, individuals can forge an ethical and purposeful coherence.

Thus, self-realization for modern human is a complex process between internal development and external adaptation. The rapid shifts of our time have liberated us

from traditional constraints while displacing the stable frameworks that once guided us. The path forward lies not in resisting change, but in synthesizing the wisdom of depth and relationship with the modern capacities for flexibility and conscious self-creation. Ultimately, the ancient imperative to know yourself now expands to include the resilience to continually re-create oneself, maintaining a coherent identity while navigating a world in permanent transition.

Maksymova Anastasiia,
Faculty of Humanities and Pedagogy,
International Relations,
mv24-a.maksymova@nubip.edu.ua
Lecturer-consultant:
Khrystyuk Svitlana Borysivna

THE GENERATION WITHOUT SILENCE: HOW TO LEARN TO HEAR YOURSELF?

We live in a world where noise has become the norm. Phones are constantly ringing, music is always playing in our headphones, and social networks demand our attention every second. Silence, which was once a natural human state, now seems strange and even frightening. We are a generation without silence, which has forgotten how to listen not only to others, but also to ourselves. Constant business, information overloading, the desire to be “in the know” of everything create the illusion of a full life. But, in reality, we often lose ourselves in this endless stream. We are afraid to stop, because then we will have to hear our true thoughts – about fears, dreams, loneliness, responsibility. Silence reveals what we are trying to hide behind the noise. Learning to hear yourself is, first of all, learning to be honest with yourself. This is not an escape from the world, but a way to restore balance between the external and the internal. Sometimes it is enough to just go for a walk without your phone, listen to nature, or spend an evening in silence. That is when new ideas, inspiration, and understanding of your path appear. A person who knows how to listen to themselves does not succumb to the chaos of the world. They know where they are going and what is important to

them. The ability to hear themselves is a modern form of wisdom that helps not to dissolve among a thousand voices and remain true to their essence. Perhaps the true freedom of our generation lies not in unlimited access to information, but in the ability to pause. Because only in silence we do begin to live.

Гребенюк Євгеній,
факультет інформаційних технологій
спеціальність «Інженерія
програмного забезпечення»
ipz25-ye.hrebeniuk@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ЛЮДИНА У ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ЯК РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІНЮЄ УЯВЛЕННЯ ПРО СВІДОМІСТЬ, ТВОРЧІСТЬ І СВОБОДУ ВОЛІ

Ми живемо у час, коли штучний інтелект перестає бути фантазією і дедалі глибше проникає в наше життя. Він радить нам музику, пише код, створює зображення та тексти. Але найважливіші зміни відбуваються не в машинах – вони відбуваються в нас. ШІ став дзеркалом, у якому людство раптово побачило себе з боку, і це змушує нас переосмислювати поняття, які довго вважалися виключно людськими: свідомість, творчість і свободу волі.

Першим під сумнів поставлено наше уявлення про свідомість. Ми звикли вважати суб'єктивний досвід тим, що вирізняє людину серед усіх інших форм інтелекту. Але коли ШІ імітує мислення так переконливо, що часом не відрізнити його від людського, ми змушені шукати нові критерії. Чи має машина внутрішнє «я»? Чи здатна вона переживати? Чи це лише складна симуляція, «філософський зомбі», який відтворює дані без жодного відчуття? Можливо, справжня свідомість – це не інтелект, а здатність до вразливості й переживання.

Другим викликом стала творчість. Тривалий час ми вважали її божественною іскрою, таємничим процесом народження нового. Але сучасні моделі генерують картини, музику та поезію за секунди. Якщо творчість – це комбінація відомих елементів, то ШІ вже перевершив людину. Проте у творчості є те, чого машина не має: емоційний досвід. Людина творить, бо прагне висловити біль, радість, втрату чи надію. ШІ творить лише тоді, коли його про це просять. Це принципова різниця між реміксом і пережитою необхідністю.

Найскладнішим випробування поставлене свободі волі. Алгоритми аналізують наші уподобання, прогнозують поведінку і формують інформаційне середовище так, що наші вибори стають дедалі більш передбачуваними. Якщо система здатна точно вгадати, що ми зробимо далі, то наскільки цей вибір справді наш? У такій реальності свобода волі перестає бути автоматичним даним – вона стає зусиллям. Справжня свобода – це здатність побачити механізми, які впливають на наші рішення, і свідомо протистояти їм.

ШІ змусив нас перестати визначати себе через функції – мислити, творити, обирати – і поглянути глибше. Унікальність людини може полягати не в інтелекті, а в здатності відчувати, страждати, шукати сенс там, де його немає. Бути людиною в епоху ШІ означає не бути найрозумнішим серед інтелектів. Це означає бути автентичним, непередбачуваним і живим – попри світ алгоритмів і передбачень.

Дяченко Валерія,
факультету аграрного менеджменту
спеціальність «Менеджмент»
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

LONELINESS IN A WORLD OF GLOBAL COMMUNICATIONS AS A PARADOX OF MODERNITY

In the 21st century, humanity lives in an era of unprecedented openness and accessibility to one another. Social networks, messengers, video communication, and

numerous online platforms make it possible to establish contact with any point in the world in a matter of seconds. It would seem that this level of communication should eliminate the problem of loneliness once and for all. However, the paradox of modernity is that despite the global opportunities for communication, people increasingly feel lonely. This phenomenon has become one of the key social problems of our time.

First, the reason for the growth of loneliness is the superficiality of online interactions. Digital communication creates the illusion of the presence of others in our lives - dozens of “likes,” quick messages, and short videos replace meaningful dialogue. But this form of contact rarely provides the depth that real communication can give: eye contact, intonation, physical presence. As a result, a person may have hundreds of “friends” online, but no one to whom they can truly confide their experiences. Technical accessibility of communication does not mean emotional closeness.

Secondly, the digital space contributes to the formation of new standards of success and happiness. Social networks mostly show edited, idealized fragments of life: travels, achievements, vivid emotions. Comparing themselves to these images, people may feel inadequate, isolated, and left behind. Thus, global communication becomes a source of psychological pressure rather than support. Loneliness intensifies when the lives of others seem rich and fulfilling, while one's own life seems unremarkable.

Another dimension of the problem is digital addiction. Constantly being online takes away time that was previously spent on face-to-face meetings, shared activities, or simply going for walks. Social media algorithms ignore users' emotional needs and instead reinforce the need for quick stimulation: new messages, feed updates, short content. People gradually develop the habit of replacing real relationships with “digital microdoses” of attention. However, such communication does not compensate for deep social needs but, on the contrary, contributes to their depletion.

At the same time, it is worth noting that global communications are not a negative phenomenon in themselves. They open up enormous opportunities-remote support,

new forms of cooperation, access to knowledge and communities of interest. The problem arises when online replaces offline, and quantity of contacts replaces their quality. Loneliness becomes a paradox precisely because it grows not due to a lack of connections, but due to their excessive quantity and, at the same time, insufficient depth.

Therefore, loneliness in the world of global communications is not a temporary phenomenon, but a natural result of the transformations taking place in society. To overcome this paradox, people must learn to balance digital and real communication, return priority to deep personal relationships, and consciously build their own social connections. Only then will technology become a tool for unity rather than a source of internal isolation.

Мазурик Валерія,
факультет інформаційних технологій
спеціальність «Інженерія
програмного забезпечення»
ipz25-v.mazuryk@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ПОШУК СЕНСУ ЖИТТЯ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО НАДЛИШКУ

Сенс життя це одна з найдавніших філософських проблем, яка постає постійно, але сьогодні вона набуває нового, набагато особливішого звучання. Живучи в епоху інформаційного надлишку, ми стикаємось із парадоксом: чим більше знань, можливостей і шляхів обирати, тим складніше зрозуміти, куди саме ми повинні тримати свій рух. Для мене особисто сенс життя полягає у русі – у здатності не стояти на місці, досягати цілей і щоразу знаходити нові. Проте я переконана: сенс життя у кожного свій, і кожен відкриває його по-своєму.

Інформаційне перенасичення впливає на це відкриття значно сильніше, ніж здається. Сучасна людина губиться не через брак можливостей, а навпаки – через

їхню надмірність. Ми хочемо спробувати все й одразу, бо здається: вибравши один шлях, ми назавжди втрачаємо всі інші. У цьому й народжується внутрішній хаос. Такий стан знайомий багатьом студентам, адже сьогодення освітня система вимагає бути «ідеальними в усьому».

Через це ми часто розвиваємося в різних напрямках, але не можемо визначитись, який із них справжній.

Я сама переживала це, коли вступала до університету. Інформації було багато, і вона суперечила сама собі: знайомі давали різні поради, офіційні сайти не завжди допомагали зорієнтуватися, правила часто були описані нечітко. Усе це лише посилювало тривогу й нерозуміння, як правильно діяти. І хоча це був важливий крок, інформаційний шум робив його ще важчим.

Втім, я знайшла власні способи не тонути в цьому потоці. Допомагає тимчасово віддалитися від екрану та повернутися до себе. Малювання, читання захопливої книги, фізична активність, прогулянки на природі – усе це дає змогу очистити розум, відновити внутрішню гармонію і поглянути на життя без стороннього шуму. Навіть чашка теплого зеленого чаю може стати паузою, яка дає можливість знову відчувати себе.

Мотивацію ж мені дають люди, яких я люблю. Вони надихають, підтримують і зміцнюють у моменти, коли шлях видається надто складним. Моя внутрішня сила народжується також із труднощів – саме вони підштовхують рухатися вперед і доводять, що я здатна на більше. Подібно до маяка, який сяє в темряві, наші емоції та переживання, позитивні й негативні, вказують напрям, у якому варто йти.

Головний урок, який я винесла для себе, простий: навіть коли здається, що сенсу немає й сили вичерпалися, не варто поспішати з висновками. Можливо, світ просто готує нас до великих змін. Але якщо чекання виснажує, важливо зупинитися, заспокоїтися й почати з малого – з пошуку власного шляху, який відгукується саме тобі. Сенс життя не завжди приходить одразу, але він з'являється тоді, коли людина готова до руху назустріч собі.

Онищук Юлія,
факультет інформаційних технологій
спеціальність «Інженерія
програмного забезпечення»
ipz25-yu.onyschuk@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ ЗА ПЛАНЕТУ ЯК НОВА ЕТИЧНА ПАРАДИГМА

Коли йдеться про філософію, уява зазвичай малює античних мудреців, що розмірковують про буття. Однак сьогодні її роль набуває нового звучання, зосереджуючись на найгостріших викликах сучасності, серед яких ключове місце займають наші стосунки з природою. Темпи змін на планеті такі стрімкі, що традиційні етичні норми вже не відповідають реальності. Це породжує необхідність у новій парадигмі, де головним пріоритетом стає відповідальність за життя в усіх його формах.

Справжнє питання, на яке філософія намагається відповісти, - як нам варто жити? Колись воно стосувалося виключно людського співіснування. Сьогодні ж межі моралі розширилися, включивши тваринний світ, екосистеми, клімат та інтереси майбутніх поколінь. Цю думку блискуче розвивав філософ Ганс Йонас, говорячи про «принцип відповідальності»: наша діяльність має враховувати наслідки для всього живого, що колись з'явиться на Землі. Фактично, він закликав нас вийти за рамки інтересів і подумати про спадщину, яку ми залишимо.

Важко не погодитися з таким підходом. Погляньмо навколо: зміна клімату, природні катаклізми, забруднення навколишнього середовища - все це свідчить, що людина перетворилася на глобальну силу, яка більше не може ігнорувати свій вплив. І саме тут філософія пропонує переглянути базові цінності. Замість бездумного споживання та ставлення до природи, ми повинні навчитися бачити в ній цінність.

Варто розуміти, що відповідальність - це не лише питання глобальних рішень на рівні лідерів. Вона народжується з щоденних виборів кожної людини: відмовитися від зайвого пластику, відсортувати сміття, зекономити енергію, обдумати покупку. Здавалося б, дрібниці. Але саме з них, наче з пікселів, складається картина нового етичного світогляду.

Філософія в цьому контексті дає нам глибину. Вона змушує задуматися: хто я в цій павутині життя? Лише споживач, чи ж частина величезного, взаємопов'язаного цілого? Для мене нова парадигма - це саме усвідомлення єдності людини та природи. Ми не окремі сутності, а частина одного організму. Руйнуючи природне середовище, ми завдаємо шкоди самі собі.

Література:

1. Chornomordenko, D. (2015). Contemporary ecology and the transdisciplinary methodology of investigations. Hylea: scientific review, 97. pp. 247-252.
2. Чорноморденко Д. Динамічна міждисциплінарність як форма наукових зв'язків у сучасних екологічних дослідженнях / Д. Чорноморденко // Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія. – 2015. – Вип. 754-755. – С. 34-39. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchu_fil_2015_754-755_8.

Шевченко Даніл,
факультет інформаційних технологій
спеціальність «Інженерія
програмного забезпечення»
ipz25-d.shevchenko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

СУСПІЛЬСТВО СПОЖИВАННЯ І ВТРАТА АВТЕНТИЧНОСТІ БУТТЯ

Ми живемо у світі, де іноді реклами більше, ніж звичайних розмов з людьми. Банери, відео, історії – скрізь хтось щось продає, радить нам «обов'язково спробувати це» або «терміново купити те». Телефон, який вчора ще здавався мрією, сьогодні вже «застарів», бо вийшла нова модель. Ваші кросівки цілі й зручні, але з'являється думка: «Може, мені потрібні нові? У всіх інших вже вони

є». Крок за кроком ми звикаємо до думки, що життя полягає в постійному «оновленні» речей. Це логіка споживчого суспільства: цінність речей починає здаватися важливішою за цінність наших досвідів і внутрішніх змін.

Для мене автентичність буття – це коли людина живе щиро, відповідно до своїх переконань, а не просто повторює те, що бачить у своїй стрічці новин або в рекламі. Це коли ти можеш чесно сказати собі: «Я хочу це, бо це дійсно мені підходить», а не тому, що «це модно» або «у всіх це є». Але суспільство споживання постійно штовхає нас в іншому напрямку. Воно каже: «Дивись, у тебе цього ще немає. Ти відстаєш». І ми починаємо оцінювати себе за кількістю покупок, брендів, підписок, лайків. Коли починається гонитва за зовнішніми речами, дуже легко втратити те, що є всередині.

Особливо це помітно в соціальних мережах. Вони перетворилися на велику вітрину, де кожен намагається виглядати краще, успішніше, щасливіше. Ми витрачаємо багато часу, вибираючи, яке фото опублікувати, який фільтр додати, яку посмішку показати. Іноді здається, що ми живемо не стільки для себе, скільки для камери. Ми починаємо грати ролі: «ідеального» студента, завжди веселого друга, людини без проблем. Але реальне життя зовсім не таке: воно включає в себе втому, страх, сумніви та помилки. Автентичність вимагає мужності – мужності показати себе живим, а не ідеальним. Натомість культура споживання пропонує нам «красивий образ», який ми можемо купити і який мусимо постійно підтримувати.

Іншим важливим аспектом є підміна значень. У споживчому суспільстві ми часто плутаємо «бути» і «мати». Замість думки «я хочу бути щасливим», ми починаємо думати «я хочу мати речі, які показують, що я щасливий». Новий телефон, подорож, модний одяг, кафе з гарними фотографіями – все це починає виглядати як доказ того, що наше життя є успішним. Але чи дійсно це так? Ви можете мати шафу, повну одягу, і все одно відчувати порожнечу всередині. Ви можете поїхати за кордон і все одно не відчувати радості чи вдячності, якщо все, про що ви думаєте, – це як це буде виглядати в Instagram. Автентичність, як я її розумію, пов'язана не з кількістю речей, а з тим, що справді наповнює наше

життя: близькими людьми, діями, яких ми не соромимося, моментами, які ми хочемо запам'ятати, а не просто показати.

В українській реальності тема втрати автентичності особливо гостра на тлі війни. З одного боку, війна жорстоко показує, наскільки крихкими є всі наші «атрибути комфорту». Те, що вчора здавалося важливим – модне місце, брендовий одяг, нові гаджети – може втратити своє значення в одну мить, коли ти чуєш сирену повітряної тривоги або дізнаєшся про обстріл. З іншого боку, у такі моменти люди часто відкривають своє справжнє «я». Коли хтось стає волонтером, допомагає переселенцям, відпускає дрібні образи заради підтримки інших – це вже не про споживання. Це про автентичне буття, про людяність, про те, чого не можна купити в магазині.

Я часто помічаю, що сам іноді дію за логікою споживання. Дивлюся: у когось новий ноутбук – і я теж хочу такий. Хтось їде в подорож – і я починаю думати, що я якось «менше живу», бо сиджу вдома. Але коли я зупиняюся на хвилинку і запитую себе: «Що для мене насправді важливо?» – відповіді часто виявляються набагато простішими. Для мене важливо мати людей, з якими я можу чесно поговорити. Мати справу, яка допомагає мені рости. Відчувати, що я потрібен – принаймні своїй родині, друзям, країні. Ці речі не зникають, навіть якщо мій телефон старий, а кросівки куплені два роки тому.

Я думаю, що повернення до автентичності починається з маленьких кроків. По-перше, ми повинні частіше запитувати себе: «Чому я купую це? Мені це дійсно потрібно, чи я просто боюся виглядати гірше за інших?» По-друге, іноді корисно вимкнути телефон, залишити соціальні мережі і залишитися наодинці зі своїми думками. У тиші легше почути себе, а не чергову рекламу. По-третє, важливо навчитися думати не тільки в термінах «мені потрібно», але й «як я можу бути корисним?» Споживче суспільство вчить нас запитувати: «Що світ дасть мені?» Автентичність починається там, де з'являється інше питання: «Що я можу дати світу?»

Це не означає, що ми повинні відмовлятися від усіх покупок і жити як аскети. Самі по собі речі не є злом. Проблема полягає в тому, яке місце вони

займають у нашому житті. Якщо ми купуємо книгу, щоб її прочитати, а не просто поставити на полицю «для краси», це одне. Якщо ми вибираємо одяг, який відповідає нашому характеру, а не тільки модним тенденціям, це також крок до автентичності. Якщо ми використовуємо технології як інструмент, а не як мірило особистої цінності, ми вже частково виходимо з пастки споживання.

Споживче суспільство, швидше за все, не зникне. Ми все одно будемо бачити рекламу, нові колекції, знижки, відео в Тіктоці. Але ми можемо змінити своє власне становище в цьому світі. Ми не зобов'язані бути лише «споживачами». Ми можемо залишатися людьми, які думають, відчувають і роблять вибір не тільки за допомогою гаманця, але й серцем. Можливо, сьогодні справжній акт свободи – це не купувати ще одну річ, а дозволити собі бути собою у світі, який постійно намагається продати нам чужу, «ідеально відредаговану» версію життя.

Література:

1. Сторожук С. В., Дубровіна О. В., Матвієнко І. С., Горбатюк Т. В. Людина, суспільство, держава у філософському дискурсі: історія і сучасність. К.: Міленіум. 2018. 378 с.

Сущенко Пьотр,
факультет інформаційних технологій
спеціальність «Інженерія
програмного забезпечення»
ipz25-p.suschenko@nubip.edu.ua
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ЧЕСНІСТЬ У СВІТІ МАСОК: СВОБОДА ВІД ДУМКИ БІЛЬШОСТІ

Думаю мало хто буде сперечатися що світ сьогодні - це театр. Ми граємо ролі, пристосовуємося, коригуємо себе під очікування інших, під камери і думки навколо. А маски? Вони стали не просто обманом, а цілим способом існування. Ці маски, створені суспільством і власними очікуваннями,

дозволяють нам функціонувати у соціумі, але водночас віддаляють нас від правди - від власної сутності і особистості. Думка більшості стає законом - м'яким, майже непомітним, але всеохоплюючим. І під цією вагою колективної згоди свобода і чесність починають задихатися.

Чесність - це не лише про слова, але й про щирість намірів і почуттів. Бути чесним також означає бачити себе таким, яким ти є, не ховаючись за чужими очікуваннями. Чесність полягає у тому щоб слухати себе, а не натовп. І хоч це важко, але лише так можна відчувати справжню свободу - внутрішню, непідкорену страху осуду.

Я вважаю, що демонстрація негоди з думкою більшості не є зневагою до людей. Це є вмінням залишатись собою, коли всі дивляться в іншу сторону. Це не бунт заради бунту, а відповідальність за власне мислення. Індивідуальна думка є свіжим повітрям для стагнованого суспільства. Без тих, хто мислить інакше, не було б розвитку, культури, та навіть науки.

Тому бути собою не значить сперечатись із усіма. Просто важливо мати стержень і не гнутись під натовп. У світі, де суспільне схвалення часто важить більше, ніж істина, чесність стає актом внутрішнього опору. І хоча вона не завжди приємна, бо показує неідеальність, але саме в ній народжується справжня сила - сила приймати себе таким, яким ти є, без прикрас. Коли ми дозволяємо собі бути щирими, ми перестаємо боротися за схвалення і починаємо жити за власними цінностями.

Саме тому, на мою думку, чесність - це шлях до гармонії. Вона потребує тиші всередині, щоб почути свій справжній голос, а не гул чужих думок. Маски можна вдягати - іноді вони навіть потрібні. Але важливо пам'ятати, хто ти без них. І я впевнений, саме з моменту цього розуміння починається справжня свобода: тоді, коли зникає страх бути собою. Бо часом навіть смішно - хтось грає ролі, а потім забуває, хто він є без них.

Коломієць Наталія,
факультет харчових технологій
та управління якістю АПК
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ЖИТТЄВА КРИЗА ОСОБИСТОСТІ: У ГОНИТВІ ЗА НЕВЛОВИМИМ “ВСТИГНУТИ”

Час, невблаганний і байдужий, став моїм особистим катом. Кожен ранок розпочинається не з аромату кави, а з оглушливого внутрішнього крику: "Ти вже запізнюєшся!". Цей крик – саундтрек моєї персональної кризи, кризи людини, яка усвідомила, що безнадійно не встигає жити.

Щодня я прокидаюся у полоні нескінченного списку справ. Робота, що вимагає постійної концентрації та креативності, домашні обов'язки, які накопичуються з катастрофічною швидкістю, саморозвиток, що перетворився на ще один пункт у щоденнику, друзі, яким вічно обіцяєш зустрітися "наступного тижня". Життя перетворилося на спринт, в якому фінішна стрічка постійно віддаляється, залишаючи по собі лише виснаження та відчуття провини.

Це не просто втома. Це глибоке, екзистенційне переживання власної неспроможності й страху розчинитися у нескінченній гонитві за очікуваннями.. Суспільство, просякнуте ідеологією продуктивності, диктує свої правила: бути успішним, ефективним, завжди в ресурсі. Соціальні мережі лише підливають олії у вогонь, демонструючи ідеальні картинки чужих життів, де люди, здається, встигають усе: і кар'єру будувати, і подорожувати, і пекти ідеальні круасани. На цьому тлі власне життя виглядає як чернетка, списана поспіхом і з численними помилками.

Спочатку я намагалась боротися. Тайм-менеджмент, планування, техніки усвідомленості – я випробувала увесь арсенал сучасного "успішного" бійця. Та що більше я намагалась втиснути у двадцять чотири години години, то гучніше лунав внутрішній голос, що я все одно щось пропускаю. Це "щось" – невловний

синдром втрачених можливостей, страх обрати не той шлях, не ту кар'єру, не те життя.

Криза досягла свого апогею, коли я усвідомила парадоксальну річ: у гонитві за тим, щоб усе встигнути, я перестала відчувати смак самого життя. Я механічно виконувала завдання, не замислюючись над їхнім сенсом. Радість від досягнень нівелювалася тривогою про наступні виклики.

І саме в цій точці виснаження прийшло прозріння. Можливо, сенс не в тому, щоб встигнути все, а в тому, щоб дозволити собі не встигнути? Прийняти власну обмеженість і скінченність часу не як поразку, а як умову для вибору. Вибору того, що справді має значення – того, що резонує з моєю сутністю, а не з очікуваннями інших.

Сьогодні я вчуся говорити "ні" – нецікавим проектам, токсичним людям, нав'язаним очікуванням. Я вчуся знаходити радість у моментах "нічогонероблення", коли можна просто спостерігати за хмарами або слухати музику, не картаючи себе за "непродуктивність". Моя криза ще не минула, але вона трансформувалася. Із руйнівної сили вона перетворилася на каталізатор переоцінки цінностей. Я все ще не встигаю, але тепер я принаймні намагаюся встигнути головне – жити, а не просто функціонувати.

Троян Євгеній Володимирович
факультет конструювання та дизайну
спеціальність «Машинобудування»
zenatroan2008@gmail.com
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ТІЛО І ВІРТУАЛЬНІСТЬ: НОВА ОНТОЛОГІЯ ЛЮДИНИ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ

Ми – люди сучасності. Саме в наш час людство створило буквально нову реальність – віртуальну. Усе більше й більше наше життя залежить від того, що

перестало б існувати, якби, наприклад, зникло світло, зв'язок або електрика. Як же все-таки змінилася онтологія сучасної людини у ХХІ столітті?

Онтологія людського буття – це філософське вчення про сутність людини, її існування, природу, зміст та взаємозв'язок зі світом. Вона досліджує фундаментальні питання, пов'язані з тим, що таке людина, як вона існує і як її буття пов'язане з реальністю загалом. Навіть якщо ніхто з нас ніколи не чув цього слова, це не заперечує того факту, що абсолютно кожна людина пов'язана з онтологією. Ми існуємо, ми мислимо і приймаємо рішення – таке наше буття. І причому ми весь час нашого існування мали таке буття. Але яка кардинальна різниця? Це чудово можна розглянути на прикладах.

Отже, уявімо себе типовим жителем України приблизно 300 років тому. Епоха Руїни та козацьких повстань. Ваш ранок починається о 5-й ранку: перші промені сонця, і ви одразу йдете в хлів до свійської худоби, після чого, звичайно, треба йти на роботу, де зовсім не восьмигодинний робочий день, а в кращому випадку дванадцятигодинний. І ось ви, повністю стомлений після далеко не найлегшого дня, повертаєтеся додому до родини, спільна вечеря з рідними, і знову до худоби. Хтось може сказати: який жах, але навіщо ти береш у приклад життя людини тієї епохи з найбільш прошарків населення? Проте, навіть якби до прикладу було взяте життя заможного міщанина, який не був у кріпацтві, ситуація була б схожою.

А давайте зараз подивимося на життя нашої людини сьогодні. З чого ви починаєте ранок зараз?

Звісно, з будильника в телефоні та перегляду TikTok, Instagram або переписок у Telegram. Поспішаючи на навчання чи роботу, більшість вмикає навушники й мовчки йде, слухаючи музику, подкасти та інше. Протягом усього робочого дня хоча б кожні пів години ми так і тягнемось за своїм смартфоном, щоб побачити щось «потрібне» нам. А далі, нарешті, ввечері ми повертаємось додому, і що? Дійсно, спочатку ми, звісно, і можемо повечеряти разом із родиною, але як часто ми знову збираємось всією родиною? Іноді бувають винятки, проте

найчастіше ми так і перебуваємо вдома окремо один від одного, дивлячись знову в кляті телефони, ноутбуки та багато іншого. Відчуваєте цю різницю?

У нас є клята залежність. Залежність від віртуального світу. Нова реальність надає нам великі можливості: завдяки ній ми можемо побачити все, що відбувається в будь-якій точці світу, дізнатися будь-яку інформацію, яка нам забажається. Ми спілкуємося зі своїми товаришами навіть на відстані в тисячі кілометрів. Стільки плюсів, неймовірно! Але, поглинаючись у віртуальну реальність, як часто ми живемо в нашій дійсній? Побачити людину на лавці або в черзі без телефону – вже навіть рідкість. Познайти дівчину на вулиці майже нереально, оскільки майже всі ходять у навушниках. Сім'ї банально ледве спілкуються між собою, навіть живучи в одній будівлі, тому що кожен зі своїм гаджетом. Хіба це науковий прогрес, чи, може, певна деградація людського соціуму та комунікації? Онтологія сучасної людини потроху змінюється, і я навіть не впевнений, чи в кращу сторону.

Ми спростили собі життя, зробили його більш різноманітним і доступним для більшості примх, але насправді, чи можна назвати це дійсно життям? Інтернет вніс велику частку допомоги у світ людей, майже все в ньому несе великі поштовхи до більшого. Доступність інформації в декілька разів підвищила освіченість людей у світі й дала величезні можливості для саморозвитку. Навіть порносайти зменшили на сімдесят відсотків кількість нападів на жінок з метою зґвалтування. Ми вийшли на новий рівень розвитку, ми створили нову реальність...

Отже, у сучасному світі онтологія людини надзвичайно схилилася в бік цифрової сфери. Наше життя з ніг до голови проходить в іншому просторі, якого навіть матеріально не існує. І давайте скажемо чесно самі собі: ми не готові до того, якщо весь інтернет-простір різко відключать. А, можливо, навіть не виживемо.

Література:

1. Dodonova, V., Dodonov, R., Voinarovska, L., Chornomordenko, D., Pavlov, Y., Binkivska, K., & Lobanchuk, O. (2024). Promoting Sustainable Education through Academic Integrity: The Habitus and Socialization Nexus. *European Journal of Sustainable Development*, 13(2), 209. Retrieved from <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n2p209>

Краснокутський Владислав,
факультет конструювання та дизайну
спеціальність «Машинобудування»
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ТРАНСГУМАНІЗМ І ПИТАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ

Уявіть, що ви стоїте на межі буття – лінії, де закінчується *Homo sapiens* і починається постлюдина. Ця межа – не географічна, а метафізична, виткана із біотехнологій, кібернетики та штучного інтелекту. Цей світ, який ми називаємо трансгуманізмом, ставить перед нами єдине, найглибше питання: Хто Я?

Тисячоліттями людська ідентичність ґрунтувалася на нашій біологічній обмеженості: смертності, схильності до хвороб, пам'яті, що згасає, та тілі, що старіє. Ці обмеження не були недоліками; вони були фундаментом нашої екзистенції, нашою спільною долею, що породжувала співчуття, мистецтво та пошук сенсу.

Трансгуманізм пропонує нам вирватись із цієї біологічної в'язниці. Ми можемо стати сильнішими, розумнішими, жити довше, ніж дозволяє Природа. Але коли ми беремо в руки інструменти, щоб "виправити" свою природу, ми не просто змінюємо тіло; ми змінюємо визначення Людини.

Трансгуманізм ризикує перетворити глибоке, складне та інколи трагічне людське існування на простий технічний проєкт. Ідентичність, сформована через боротьбу, біль, помилки та смертність, може бути замінена на ідентичність, засновану на бездоганній ефективності.

Чи варта ця досконалість втрати того, що робить нас людьми? Можливо, сенс людської ідентичності полягає не в досягненні безсмертя, а в свідомому прийнятті своєї тимчасовості та використанні цього обмеженого часу для створення сенсу, любові та краси.

Трансгуманізм запрошує нас до найбільшого експерименту: редагування власної душі через технології. Чи стане це нашим тріумфом, чи нашою остаточною самозрадою, залежить від того, наскільки мудро ми відповімо на питання: Що ми готові втратити, щоб жити вічно?

Орлівська Дар'я,
факультет конструювання та дизайну
спеціальність «Машинобудування»
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ЧИ МОЖЕ ЛЮДИНА МАТИ НАДІЮ?

Сучасний світ здається не стійким. Війни, екологічні проблеми, моральна втома людства.

Чи може людина мати Надію на будь що? Коли наш сучасний світ, та іноді жорстка реальність кожного дня випробовує нас на стійкість, та кидає нам нові виклики. Проблеми тиснуть, новини іноді лякають, але думки на майбутнє мають бути кращими, так як кожен наступний день, буде не такий як сьогодні.

У кожної людини виникають труднощі в житті, що іноді надія може згаснути, і потім виникає питання “чи є Надія в житті?” Так, надія має бути у кожного з нас, тому що це стимул до кращого життя. Ми не завжди маємо надіятись на когось, тому що не завжди людина виправдовує свої сподівання.

Не буду заперечувати, надіятись на когось все-таки можна, ажде кожній людині у важкій ситуації потрібна підтримка. Світ тримається на добрих вчинках, взаєморозумінні, та просто людяності. Надія – це не просто бажання,

щоб усе склалося добре, це внутрішнє рішення не здаватись.

Ми можемо надіятись на себе, в кожній важкій ситуації людина може знайти вихід, не дивлячись на складність цієї справи, зробити крок вперед, почати щось змінювати хоча б з самого малого. Іноді людина може більше, а ніж здається на перший погляд. Також надія допомагає нам зберігати співчуття, бачити цінність інших людей, допомагати іншим, навіть тоді, коли світ не завжди справедливий.

Отже, надія живе у наших діях, у наших рішеннях, і нашій готовності йти вперед, та змінюватись у кращу сторону, адже якщо почати з себе надія стає реальністю. Кожен малий крок, прояв добра, терпіння та підтримки- це вже дія, яка змінює світ на вколо. Ми не можемо змінити весь світ одразу, але можемо почати із себе. Оскільки кожен із нас знаходить людину, яка допомагає вірити, та вірить у ваші сили.

Вознюк Назар,
факультету інформаційних технологій
спеціальність «Інженерія
програмного забезпечення»
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

ДУХОВНІСТЬ БЕЗ РЕЛІГІЇ: ПОШУК НОВИХ ФОРМ ВІРИ У XXI СТОЛІТТІ

У XXI столітті людство переживає глибокі трансформації, що торкаються не лише технологій чи соціальних відносин, а й внутрішнього світу людини. Змінюється спосіб мислення, система цінностей, уявлення про сенс життя. На цьому тлі виникає феномен, який стає дедалі помітнішим: духовність, що існує поза традиційними релігійними інститутами. Вона формує нові форми віри, нове бачення світу та місця людини в ньому.

Традиційні релігії довгий час були основними провідниками духовного досвіду: вони давали відповіді на питання про добро і зло, смерть і сенс життя,

встановлювали норми поведінки та згуртовували суспільства. Проте сучасний світ характеризується плюралізмом поглядів, швидким обміном інформації та розмиванням жорстких авторитетів. Людина більше не зобов'язана приймати готові істини – вона шукає власні. Унаслідок цього духовність стає індивідуальною подорожжю, а не колективним обов'язком.

“Духовність без релігії” – це не заперечення віри, а пошук нових способів взаємодії з трансцендентним, внутрішнім “я” чи з універсальними цінностями. Люди все частіше звертаються до медитації, філософії, психології, мистецтва як до сфер, здатних давати досвід глибокого переживання та самопізнання. У цих практиках вони віднаходять спокій, гармонію та моральні орієнтири без необхідності належати до певної конфесії.

Соціальні трансформації також впливають на цей процес. Молоді покоління прагнуть свободи вибору і критичного мислення. Для них духовність не пов'язана обов'язково з догматами або установами, а з автентичністю – чесністю перед собою. Віра стає не стільки вірою у надприродні сили, скільки вірою у внутрішній розвиток, силу людської свідомості, ідею взаємоповаги та єдності.

Водночас така індивідуалізація духовності має і свої виклики. Відсутність спільних традицій і структур може призвести до втрати відчуття спільноти, а духовні пошуки можуть стати поверховими або залежними від трендів. Саме тому у XXI столітті актуальним є питання балансу: як зберегти глибину та сенс духовного досвіду без релігійних меж, але при цьому не розчинити його у хаотичному потоці інформації.

Отже, духовність без релігії – це ознака нового етапу розвитку людської свідомості. Вона не замінює релігію, а відкриває новий простір для творчого, вільного й відповідального пошуку сенсу. У цьому пошуку сучасна людина не відмовляється від віри – вона переосмислює її, створюючи нові форми, що відповідають духу часу та потребам особистості. XXI століття стає епохою, у якій духовність – це не припис, а вибір, не зобов'язання, а шлях до внутрішньої цілісності.

Дяченко Іван,
факультету конструювання та дизайну
спеціальність «Машинобудування»
викладач-консультант:
Чорноморденко Дмитро
Іванович

СВОБОДА ВИБОРУ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ АЛГОРИТМІВ

У соціальних алгоритмів. Те, що раніше здавалося результатом особистих переконань чи випадкових зустрічей, тепер часто формується рекомендаційними системами, які підлаштовують інформаційний простір під наші уподобання.

З філософської точки зору, поява алгоритмів ставить під сумнів саму природу свободи волі. Традиційна філософія, від Канта до екзистенціалістів, розглядала свободу як здатність діяти на основі раціонального самовизначення або як усвідомлене прийняття відповідальності за свої рішення. Екзистенціалізм бачив свободу як тягар і обов'язок – людина засуджена бути вільною, що вимагає постійного усвідомлення та прийняття відповідальності за свою закинутість у світ. Алгоритми ж пропонують зручну втечу від цього тягара. Вони полегшують життя, роблячи його безпечним і передбачуваним. Свобода вибору в цифрову епоху полягає не стільки у виборі між двома варіантами, скільки у здатності свідомо виходити за межі того, що нам "рекомендовано".

Вони полегшують життя, роблячи його безпечним і передбачуваним. Свобода вибору в цифрову епоху полягає не стільки у виборі між двома варіантами, скільки у здатності свідомо виходити за межі того, що нам "рекомендовано".

Філософська думка має вимагати прозорості коду та права на випадковість. Нам потрібні "алгоритми свободи" – системи, які свідомо залишають простір для дискомфорту, невизначеності та зустрічі з інакшістю, адже саме ці елементи є необхідною умовою для формування автономної волі. Інакше ми ризикуємо перетворитися на досконало оптимізованих, але позбавлених справжньої

свободи, цифрових детермінованих істот, чия доля вже написана великими даними.

Отже, наша свобода сьогодні залежить від простої, але важкої речі: волі до незручності. Бути вільним у світі алгоритмів означає шукати те, що не подобається, читати новини, які суперечать нашим поглядам, і дивитися контент, який нам не рекомендує система. Це єдиний спосіб розширити свій розум і бачити повну картину світу. Це також означає робити паузу: не реагувати імпульсивно на запропонований контент, а свідомо зупинитися і запитати себе: "Це мій вибір, чи вибір машини?" Ми не можемо і не повинні відмовлятися від технологій, але ми повинні керувати ними, а не навпаки. Справжня свобода в цифрову епоху – це свідоме зусилля протидіяти потоку, який несе нас за течією. Це здатність сказати "ні" ідеальній зручності та шукати істину там, де її не обіцяли показати. Наше майбутнє залежить від того, чи зможемо ми зберегти своє справжнє "Я" – те, яке робить непередбачуваний і відповідальний вибір, – від нашої більш слухняної і передбачуваної цифрової тіні.

ЗМІСТ

Кулебякін Георгій Анатолійович РОЗУМІННЯ РОЛІ ФІЛОСОФІЇ: МОРАЛЬНО ЄСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА	3
Марчук Герман Володимирович КОНЦЕПЦІЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЛЮДСТВА ЗА ВСЕСВІТ В КОНТЕКСТІ АНТРОПНОГО ПРИНЦИПУ	7
Петренко Михайло Анатолійович ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ВИМІРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА МОРАЛЬНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ В ТЕОРІЇ ПЕРЕХІДНОГО ПРАВОСУДДЯ	10
Іванов Сергій Сергійович ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ: ІННОВАЦІЯ ЧИ НОВА ЕПІСТЕМОЛОГІЯ ПРАВА?	13
Івашкевич Інна Сергіївна ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЯК ДЖЕРЕЛО ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	16
Хижняк Поліна Олександрівна ВІЧНА СПАДЩИНА ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА В ІСТОРІЇ ЛЮДСЬКОЇ ДУМКИ	19
Петровська Анастасія В'ячеславівна ЛОВИ ДЕНЬ, ДОВІРЯЮЧИ ЯКОМОГА МЕНШЕ МАЙБУТНЬОМУ: ЧОМУ МИ МАЄМО ЦІНУВАТИ ЧАС	21
Штемпель Ніка Олександрівна «COGITO ERGO SUM» — МИСЛЮ, ОТЖЕ ІСНУЮ	23
Колошина Ольга Вадимівна ІСТОРИЧНІ ЕПОХИ ТИ ЇХНІ КОРОНОВАНІ СЛОВА	25
Волошена Анна Євгенівна VIVERE MILITARE EST – ЖИТИ ОЗНАЧАЄ БОРОТИСЯ	27
Бондар Стефанія Михайлівна HONESTA MORS TURPI VITA POTIOR: МІРКУВАННЯ ПРО ЦІННІСТЬ ЖИТТЯ	29
Роговенко Вікторія Іванівна СЛОВО, ЩО МИСЛИТЬ – ДУХ, ЩО ЗВУЧИТЬ	31
Мальцева Каміла Андріївна AMOR, UT LACRIMA, AB OCULO ORITUR, IN PECTUS CADIT – ЛЮБОВ, ЯК СЛЬОЗА: НАРОДЖУЄТЬСЯ В ОЦІ, ЗАПАДАЄ В СЕРЦЕ	32

Морозова Аліна Антонівна AD IMPOSSIBILIA NEMO TENETUR	34
Поліщук Олена Ігорівна FABER EST SUAE QUISQUE FORTUNAE – КОЖЕН Є ТВОРЦЕМ СВОЄЇ ДОЛІ	36
Головня Ксенія Максимівна КОРОНАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА ЯК СИМВОЛ ВИЗНАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАДИ	37
Багнюк Валентин Віталійович СЛОВА ВІДЛІТАЮТЬ, НАПИСАНЕ ЗАЛИШАЄТЬСЯ	39
Хребтань Софія TEMPUS FUGIT: МІРКУВАННЯ ПО ЧАС	41
Недільченко Сергій Володимирович ПРО ПРИРОДУ РЕЧЕЙ	43
Хомяков Ілля Юрійович DE BELLO ET PACE – ПРО ВІЙНУ І МИР	44
Йосипенко Анастасія Анатоліївна, ГОЛОС ВІЧНОСТІ: ФІЛОСОФІЯ ЯК МИСТЕЦТВО ГОВОРИТИ ІСТИНУ	45
Гаркавенко Уляна Віталіївна «ЧОМУ?», «ЯК?» І СЕСТРА ЇХ «ДЛЯ ЧОГО?» АБО ФІЛОСОФИ ЯК АМБАСАДОРИ ПИТАЛЬНИХ СЛІВ ПРИВІТ! ЯК СПРАВИ?	47
Божко Ірина Миколаївна ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЯК АКТ СВОБОДИ	49
Миколаєнко Софія Володимирівна КОРОНАЦІЯ ФІЛОСОФСЬКОГО СЛОВА: ВЛАДА МОВИ У ТВОРЕННІ СЕНСУ	52
Майдікова Мілана Анатоліївна СВОБОДА ЯК ВИКЛИК: ЧОМУ ЛЮДИ БОЯТЬСЯ ВЛАСНОГО ВИБОРУ?	55
Дячук Роксолана Дмитрівна ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО У СВІТІ, ЩО ЗАБУВ СЛУХАТИ	58
Щербиненко Софія Тарасівна ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	59
Беспала Аліна Дмитрівна ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ ПРО ЛЮДИНУ НОВОГО ЧАСУ	61

Коломієць Наталія Миколаївна МОЯ ЖИТТЄВА КРИЗА: У ГОНИТВІ ЗА НЕВЛОВНИМ «ВСТИГНУТИ»	63
Макогон Володимир Костянтинівч ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО – ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ...	65
Зозуля Артем Андрійович КОРОНАЦІЯ РІВНОВАГИ: СЛОВО-АРБІТР У ХАОТИЧНОМУ СВІТІ	66
Зозуля Артем Андрійович ШЕПІТ МАТЕРІ: ЧОМУ ЗЕМЛЯ КЛИЧЕ НАС ЧЕРЕЗ БУРЮ?	68
Гавриленко Вадим Євгенович АГРАРНИЙ ПРАГМАТИК, ЯКИЙ МРІЯВ СТАТИ ФІЛОСОФОМ	69
Грушкевич Артем Олександрович ФІЛОСОФСЬКЕ СЛОВО ЦЕ - ДУША РОЗУМУ	71
Kotliarova Diana Mykolaivna THE CORONATION OF THE PHILOSOPHICAL WORD	73
Rozhkova Veronika Oleksandrivna REMAINING HUMAN IN THE WORLD OF TECHNOLOGY	74
Raisa Poymanova THE MEANING OF LIFE IN THE AGE OF TECHNOLOGY: HOW NOT TO LOSE HUMANITY IN THE DIGITAL WORLD	76
Revenko Darina Oleksandrivna THE HUMAN BEING AS THE CREATOR AND PRISONER OF PROGRESS	78
Kukhar Vitalina, SELF-REALIZATION AND CHANGE: HOW MODERN HUMAN IS SHAPED BY RAPID SOCIAL, TECHNOLOGICAL, AND CULTURAL SHIFTS	80
Maksymova Anastasiia THE GENERATION WITHOUT SILENCE: HOW TO LEARN TO HEAR YOURSELF?	82
Гребенюк Євгеній ЛЮДИНА У ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ЯК РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІНЮЄ УЯВЛЕННЯ ПРО СВІДОМІСТЬ, ТВОРЧІСТЬ І СВОБОДУ ВОЛІ	83
Дяченко Валерія LONELINESS IN A WORLD OF GLOBAL COMMUNICATIONS AS A PARADOX OF MODERNITY	84
Мазурик Валерія ПОШУК СЕНСУ ЖИТТЯ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО НАДЛИШКУ	86

Онищук Юлія ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ ЗА ПЛАНЕТУ ЯК НОВА ЕТИЧНА ПАРАДИГМА	88
Шевченко Данііл СУСПІЛЬСТВО СПОЖИВАННЯ І ВТРАТА АВТЕНТИЧНОСТІ БУТТЯ	89
Сущенко Пьотр ЧЕСНІСТЬ У СВІТІ МАСОК: СВОБОДА ВІД ДУМКИ БІЛЬШОСТІ	92
Коломієць Наталія ЖИТТЄВА КРИЗА ОСОБИСТОСТІ: У ГОНИТВІ ЗА НЕВЛОВИМИМ “ВСТИГНУТИ”	94
Троян Євгеній Володимирович ТІЛО І ВІРТУАЛЬНІСТЬ: НОВА ОНТОЛОГІЯ ЛЮДИНИ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ	95
Краснокутський Владислав ТРАНСГУМАНІЗМ І ПИТАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ ЛЮДИНИ	98
Орлівська Дар’я ЧИ МОЖЕ ЛЮДИНА МАТИ НАДІЮ?	99
Вознюк Назар ДУХОВНІСТЬ БЕЗ РЕЛІГІЇ: ПОШУК НОВИХ ФОРМ ВІРИ У ХХІ СТОЛІТТІ	100
Дяченко Іван СВОБОДА ВИБОРУ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНИХ АЛГОРИТМІВ	102